

VÄLIS-EESTI

NR.3

MÄRTS

1939

Tellige teatmeteost

«VÄLIS-EESTI
TIEGEILASEID»

milles leidub ka Teie elu-
lookirjeldus ja pilt!

Hind U. S. A. \$ 1. –
ehk Ekr. 4. –

Väljaandja:

Välis-Eesti Uhing
V. Posti 8, Tallinn.

VÄLIS-EESTI

MÄRTS, 1939

Nr. 3

11. AASTARÄIK

Eestlaste ümberrahvustamise oht Ühendriikides!

Bernhard Nurmsen.

Ameerika eestlaste ümberrahvustamise ohus on möödunud paari aasta kestel rohkemsti räägitud Välis-Eesti Ühingu ringkonnas, peamiselt kodumaal, kuna Ameerika eestlaskonna otsesed esindajad, organiseerijad ja kontakti pidajad on enamasti mäginud vaikivat osa selles Ameerika eestlastele olulise tähtsusega küsimuses. Siiski on avaldatud küllaldaselt arvamusi, mis annavad põhjust karta, et eestlaste ümberrahvustamine on tõsine hädaoht ja nõuab rohkem tähelepanu ning sõnavõtmist Ameerika eestlaste hulgast, muidugi seltskonnaga seotud autoriteetidelt, et saada selgemat pilti ümberrahvustamise suurusest ja leida, kas on võimalik selle hädaohu arengumist takistada.

Asudes ümberrahvustamise küsimuse käsitlemisele pean paratamatult peatuma hr. Oscar L o d d y väidete juures „Välis-Eestis“ nr. 10, 1938. a., mis jätavad kindla mulje, vähemalt minule, et ümberrahvustamise hädaohtu Ameerika eestlastel sugugi karta ei olevat. Tunneksin tõsist rõõmu, kui see tõeliselt nii oleks, ja järgnevad read oleksid siis täiesti asjatud. Kuid olles seotud aryuka väliseestlaste perega, kus olen teinud tähelepanekuid ja pidanud oma isikliku huvi pärast statistikat möödunud kümne aasta jooksul ümberrahvustamiseks põhjust andvate asjaolude üle, on raske uskuda härra L o d d y väiteid Ameerika eestlaste suhtes. Võib arvata, et tema oma tä-

helepanekud on omandanud kitsamast eestlaste ringkonnast, mis ei pea aga paika eestlaste kohta üle kogu Ameerika. Samuti ei saa uskuda tema poolt nimetatud gettole olemasolu, millel oleks mõju eestlaste ümberrahvustamise küsimuses, kuna eestlased oma väheste arvu tõttu elavad rohkem laialipillatult kui ükski teine rahvus Ameerikas. Ainult mõnes üksikus kohas võib leida eestlasi kümnekond perekonda ligistikku elamas, kuid nende mõju Ameerika eestlaste üldliikumises ei oma kaaluvamat osa.

Võttes vaatluse alla mõned tähtsamad eestlaste eluga seotud tegurid, näeme, et meil on küllalt põhjusi ümberrahvustamiseks, ehkki paljud tunnustatud seltskonnategelased ei taha sellest hädaohust aru saada.

Sel ajal, kus eestlasi Ühendriikidesse rändas arvukalt, oli uute juurdetulijate tõttu ümberrahvustamise protsent märgatavalt väiksem. Kuid Ameerikasse sissepääsu kitsendamise ja majanduslikkude olude halvenemisega on ka ümberrahvustamise protsent tunduvalt tõusnud. On tõsi, et see kardetav protsess ei ole kuni käesoleva ajani kiirekujuline olnud, kuid Ameerikas sündinud eestlaste laste, ehk nn. „teise põlve“ täisealiseks saamisega võime olla kindlad vastupidises. Võin julgelt märkida, et eesti noortest, kes Ameerikas on sündinud, 30 protsenti valitsevad

eesti keelt rahuloldavalt, 25 protsenti väga kehvalt ja 45 protsenti ei valitse eesti keelt üldse. Kas see juba üksi ei tõenda küllaldaselt, et ümberrahvustamise-katlal on kõva tuli all ja keemiseks aina kasvab ainet juurde. Samuti ka abiellumine mitte-eestlastega, kus jällegi võib tähendada, et kümnest eestlasest 6—7 abiellub mitte-eestlastega, milline arv on kahtlemata liiga suur ning kasvatab ümberrahvustumise hädaohtu järjekindlalt. Pean tähendama, et tõsiameeriklane sugugi ei põlga immigranti, vaid suhtub temasse õige heatahtlikult ja kunagi ei keeldu nõu andmast keeleoskamatu välismaalasele. Kuid immigrerinud ameerika kodanikud oma vaateilt on hoopis vastandid tõsi-ameeriklastele ja läbisaamine nendega on juba palju keerulisem. Tõsiasi on peab mainima, et põhjamaade rahvastel — rootslastel, norralastel, soomlastel ja ka eestlastel — on tee ameeriklaste sekka alati rohkem avatud olnud kui mõnelgi teisel rahvusel. Eest-

lased saavad hästi läbi iga rahvusega, isegi juutidega. Ka eestlaste hariduslikku tasapinda ei või võrrelda paljude rahvustega Ameerikas ja jällegi võib julgesti märkida, et Ameerika eestlaste hulgas vaevalt leidub kirjaoskamatu. Eesti rahvusest õppejõude on paljudes Ameerika ülikoolides ja nende arvu loetakse kümne liigi, mis ei ole sugugi väike, arvestades eestlaste üldarvu Ameerikas, ja on kindlaks tõenduseks, et eestlane on hästi vastuvõetav tõsiameeriklaste seltskonda.

Eelpoolnimetatud tegureid, mis on ainult osalised, silmas pidades võib kindlasti rõhutada, et ümberrahvustumise protsess Ameerika eestlaste keskel on kiiresti kasvamas ja on küllalt hädaohtlik eesti rahvusele Ameerikas. Eesmärki „jää eestlaseks alati ja igal pool“ tõrjuvad väliseestlaste järeltulijad pojad ja tütreid tagaplaanile ning seavad esirinda moto „jää selleks, kelle keelt sa räägid ja kelle maal sa sündinud oled“.

New York, jaanuar.

Abiellumise probleem võõrsil.

Alükaasad kodumaalt!

Asko Tõlv.

Neile, kes üksikult siirduvad ja jäävad välismaale lühemaks ajaks ja ainult mõnel kitsamal eriotstarbel, perekonnaelu probleem seejuures ei valmista suuremat peavalu. Kui olakse abielus, siis kumbki pool sellise lahusoleku tavaliselt rahulikult kannatab ära. Vallaline aga lühemaajaliselt välismaal viibimiselt tuleb tagasi kodumaale abieluinimesena — kahekesi — harva, vast ainult siis, kui teda on võõrsil erakorraliselt nakatanud mõni vastav meeldimus. Lugu aga tihti on sootuks teine neil juhtudel, kus kodumaalt jäädakse eemale kauemaks, isegi kogu elu keskeks. Siis perekonna- ja abiellumise-probleemid nii mõnelegi juba võivad

osutada selleks kummituslikuks komistuskiviks, mis otse halvab ja mõningatel juhtudel ka päriselt laostab võõrsilviibija heaolu.

Sageli kuulduv neist valiku raskustest, milliseid kohtab abiellumishimuline väliseestlane võõrsil. Võõrsil viibides ei saa abielluda-tahtja eales sellist vaba ja laiaulatusest valikut, milline tal on võimalik kodumaal. Tulemusena võõrsil pahatihti minnakse paari muulastega vaid juhuslike olude mõjul. Segabielude õnnistuslikkus aga loomulikult ilmneb, — kui ta üldse ilmneb, — alles järelepõlve juures, — abielupooled ise aga enam kui harilikult ägavad kogu abielu kestes nende suurte erine-

vuste all, mida näevad teineteise veres, kasvatuses ja kommetes. Olukord segaabielus on veelgi halvem siis, kui üks pooltest on otsustanud ilmtingimata säilitada oma rahvuse ja keele ning nõuab vastavaid kontsessioone, vastutulekut ja ümberõppimist kooselus, lastekasvatuses jne. ka teiselt poolelt.

Sarnaselt iga teisegei rahvuse liikmega nii mõnigi väliseestlane on püüdnud selliseid ohtlikke olukordi vältida sel teel, et on suvatsenud kirjutada kodumaale mõnele tuttavale, paludes teda abikaasa leidmiseks sobivate kandidaatide aadresse saata, või on lasknud paigutada kosjakuulutuse otse ajalehte. Kahjuks aga on ka teada, et nii mõnigi abielu, mida sõlmiti juhuslikult tekkinud kirjavahetuse põhjal, liitati veel ajalehekuulutuse kaudu, on joosnud karile ja on lõppenud pettumusega. — Informatsioon, mida inimene ise enda kohta annab, ei tarvitse alati olla õige.

Mingi tee väljaspool kodumaad ja kodumaal viibijate abiellumishimuliste kontakti viimiseks peaks „tehniliselt“ aga siiski olema mõeldav. Hüved omamaalasega ja oma rahvuse liikmega abiellumisest iseeneest on niivõrd suured ja endastmõistetavad, et neid rõhutama hakata siinkohal poleks enam mõtet. Nagu igas asjas, nii ka selles annaks mõistlik toiming rahuldavaid tulemusi kindlasti niisugusel määral ja üksikjuhtumite niivõrd suures protsendis, et sellist toimingut üldreeglina tohiks käsitada iga soovija. — Eestis näit. praegu küll ilmub hulgaliselt ajalehekuulutusi, milles häbi-

tundeta eesti mehed end pakuvad abikaasadeks võõrriikidest väljaetavaile ja endile uut kodakondsust ot-sivaile juuditaridele, ning samuti leidub Eestis ka alati kergemeelseid ja nõrga moraaliga naisi, kes, — kas või ainult välismaale sattumise õhinal, — pakuvad end ajalehe kaudu igale kutsujale. Ent ka neist nähetest ei saa teha üldreeglit.

Põrsast keegi kotis siiski ei tohiks osta, ja kui nüüd Välis-Eesti Ühing, vastu tuleks arvukaile vastavaile sooviavaldusile, ning nõustuks enda peale võtma ka vahetalitust väliseestlastele kodumaalt abikaasade leidmiseks ja selleks kuulutusteateid mahutama oma ajakirja veergudele, siis teeks ta seda muidugi vaid selle eeldusega, et moraalne vastutus igal juhtumil jääb asjaomaste poolte endi kanda. Kui mõnel väliseestlasel kirjavahetusest tekkiva abiellumisega kunagi on olnud tõi taga, siis Välis-Eesti Ühing üksikutel juhtudel juba varemgi pole keeldunud oma vahetalitusest, hankides aga seejuures ka olulisema informatsiooni mõlema poolte kohta.

Kui Ühing sellist, — küll vaid tühipalja vahetalitusena näivat, kuid üldrahvuslikust seisukohast vägagi tähtsat — ja seejuures pealegi küllalt tülikat ja vaearikast — üritust nüüd nõustuks taotlema ulatuslikumalt, siis peaks see tunduma tänuväärseks igale eestlasele.

Läbi Jaapani ja Filippiinide saarestiku.

Kobe tänavail. — Jaapanlase töökus. — Üürivad naised. — Jaapanlase moraalmõiste. — Naistega ühises vannis. — Hongkongis. — Eesti perekonna drama: tütarlapse kadumise mõistatus. — Ilusatel Filippiini saartel.

A. Nortots.

Kobe on Jaapani suurimaid sadamalinnu, mille elanikkude arv küünib varsti miljoni. Liikudes Kobe tänavatel näeb silm paljugi huvitavat, mis iseloomustab Jaapanit. Siin on kaupluste read, kus võib kõike seda leida, mida Jaapan produtseerib, ja ta valmistab kõike, mida aga inimkond nõuab, — mitte vaid oma rahvale, vaid ka kogu maailmale. Kaubad seisavad lahtiselt kaupluste ees ja mööda jalutades näeb silm kõike, millega seal kaubeldakse. Uudiskaubana nägin kunstsarvest valmistatud siiruviruusi ja mitmevärvilisi näopesu-kausse, seebija prillikarpe, igasuguseid toose, riideharju ja erilisi pesuharju, millistesse pannakse seebitükike ja mis siis augukeste kaudu vähehaaval lasevad vahtu otse pesule. Siinsamas naine demonstreerib mingisugust venivat tainast, mis kleebib lapikese läbikulunud soki augule, nii et nõelumist pole vajagi. Kõik käib nagu kalossiparandamine — kleebi aga lapp peale, ja valmis! Siin on ka Mitsubiši õmblusmasinad, mis ei olevat Singeri omadest sugugi halvemad, aga nad on omamaa töö ja odavad. On oma kaheistmelised kääbusautod, mis tarvitavad vähe küttainet, materjali ja ruumi, aga sõidavad kiiresti. Puuvilla- ja siidriidest ei maksa rääkidagi — seda on igat sorti ja igat värvi. Jalanoõudest on esikohal riidest kummitaldadega haralised poolsaapad, sest jaapanlane armastab eraldada suurt varvast teistest varvastest soki ja saapa sees. Nahk-jalanoõud on harilikud, kuid kallid — meesterahva poolsaapad maksavad 18—50 E. krooni paar. Määratu suur on kottade valik, mis on valmistatud puust, õlest ja kummist taldadega, siis ka siidist ja sametist. See on lihtne jala-talla-pikkune lauake, mille esimesel poolel nõör risti üle käib, nii et nõõri ristumiskohast

on otse suure varba vahel. Nõör pistetakse suure varba vahele ja kott või nn. „zori“ ongi jalas. Kui paarsada koolilast puust zorides asfalditud tänaval mööduvad, siis on niisugune klöbin, et topi lõravad kinni.

Vaevalt 3% jaapani naised kannab euroopalikku riietust, olgugi et see on mitu korda odavam jaapani riietusest ja töö juures ka palju otstarbekohasem. Enamuses kannavad jaapani naised ikka veel oma rahvusriiet — kimonot — ja laia vööd „boi'd“, mis seotakse padjana selja peale ja mis teeb naise küürakaks. Kimono varrukate kihtidest võib välja lugeda, mitu riietust inimesel on seljas. Kimono juurde kuuluvad naistel lumivalged õmmeldud sokikesed, millel ei tohi olla väiksematki plekikest — seda loetakse suureks häbiks ja lohakuseks. Vanamoodne juustekammimine hakkab juba ajaloosse minema ja kuulsaid jaapanlan-na-soenguid kannavad nüüd veel vaid geišad. Praegune jaapani naine korraldab oma säravat süsimusta juust euroopa kombe järgi.

Nii palju kui mina olen kohanud jaapani naisi, on nad kõik olnud tugevasti värvitud ja puuderdatud ning tulipunaste huultega.

Mehed kannavad enamuses euroopa riietust, kõva kraed ilusa kaelasidemega, nahast jala-noõusid ja ajakohast kaabut. Töölised kannavad kitsaid kintspükke, kinnimähitud sääri ja jalas kaheharalisi kummist zorisid. Koolilastel näeb eranditult ainult euroopa riietust ja kõigil on ühesugune vormiriietus. Kui 20 aasta eest jaapanlan-na oli veel tüsedavõitu, siis on ta nüüd enese täiesti sihvakaks sportinud. Igasugune sport on siin au sees, ja spordivad niihästi mehed kui ka naised. Harjutatakse igal pool, ka tänavail. Läksin kord õige vara hommikul laevalaele ja nägin kaht jaapanlan-nat palja jalu

kiiresti jooksmas. Alguses ei saanud arugi, mis nendega on juhtunud, siis aga taipasin, et nad spordivad — üks ring laevalael teeb välja 170 sammu.

Haridusele pannakse Jaapanis suurt rõhku. Õppimise tingimused on kohati väga raske, siiski õpitakse suure innuga. Kord tulid Sinkingis paarkümmend 12—14-aastast koolitüdrukut magamisvagunisse, kus teistel platskaartideta sõitjatel olemine keelatud, ja hakkasid kohe tööle, kes lugema, kes kirjutama, kes heegeldama. Kõik sündis täiesti vaikselt. Paar õpilast õppis inglise keelt. Selleks otstarbeks oli neil umbes poolsada paksu pabeririba võtmerõngasse aetud — paberi ühel küljel olid sõnad jaapani ja teisel küljel inglise keeles. Õppiija vaatas sõnad jaapani keeles ja kui talle vastav sõna inglise keeles meelde ei tulnud, siis pööras ta teise lehekülje ja kirjutas põlvel olevale paberile seda sõna kuus korda. Paber hoitakse alles, et koolis tõendada oma kodust tööd. Niisugused auguga paberiribad on koolides laialt tarvitusel ja igal pool kauplustes müügil. Ostsin minagi endale 100 niisugust kaarti 8 sendi eest ja laeval „mängin“ nendega inglise keelt. Viimased koolilapsed lahkusid meie vagunist kell 6, olles olnud rongis kolm tundi! Kolm tundi hommikul ja kolm tundi peale lõunat — see tähendab, et õpilane veedab rongis tervelt veerandi öö-päevast, mis aja sees valmistab ette oma koolitunnid. Mu pärimiste peale se'gus, et lähemal keskkooli ei ole, aga õppimishimu on nii tugev, et kaugus ei tohi takistuseks saada. Kahtlen, kas meil Eestis keegi hakkaks iga päev näiteks Tapalt Tallinna koolis käima!

Laevalt vaadates näeb kaldal kõrgeid vulkaanilise päritoluga mägesid, kus kasvavad kidurad puud. Mäejalad on igal pool majakesi täis tipitud. Tuletorn on ümber ringi, nii et korraga võid neid alati kümne ümber lugeda. Saari ja saarekesi on tuhandeid, ja osavalt laveerib meie laev nende vahel. Sadamad on enamikus kõik looduslikud ja sügavad, kõrgete mägede vahel. Suuremas sadamas on vahel ka mitu saart, ja igaühel ikka tuletorn.

Kobe elanikkude arv tõuseb kiiresti. Igati on ta juba suurlinn. Autosid olevat Kobes

üheksa tuhande ümber, kõik viimaste aastate mudelid. Kuulsaid rikkasid näeb harva, sest masin tõrjub nad välja. Tramme ja autobusi on väga palju ja nad liiguvad vahetpidamata. Viie sendi eest saab maha sõita 3 km. Jalgrattaid aga on sadu tuhandeid ja need on siin igapäevased sõiduriistad. Nende hind on kõigest 25 jeeni. Jalgrattaga sõidab tööline oma töökohta, perenaine turule, poe-poiss kaubaga koju, kaupmees külasid mööda ringi, asetades sadula taha platvormile suure kaubakasti, raamistiku külge kuni kümme puuda lattrauda jne. Jalgratta külge haagitakse tihti veel kaherattaga veovaniker, mis on samuti kummirehvidel, ja selles vankris veetakse kohale mööbel, klaaskaup, õllekastid jne. Nii näebki Kobe tänavail jalgrattaid liikumas parvedena. Kõik nad on ilma numbrita. Peab tõsiselt imestama, et kitsastel tänavatel ja sellise suure liikumise juures juhtub suhteliselt nii vähe kokkupõrkeid. Politseinikke ei näe kuskil postil seismas. Politseinik istub oma putkas ja reguleerib põiktänavate liikumist värviliste tuledega.

Ühes elanikkude arvu kasvamisega muudab Kobe ka oma välist ilmet. Kõikjal kerkivad uued 7—8-kordsed moodsad ehitused. Sadamarajoonis ei näe enam ühtki puust karbikest. Uued rajatavad tänavad on laiad ja kõik asfalteeritud. Jaapanis armastatakse suurt valgustust. Nii on Kobe kaupluste rajoonis, Moto Matši tänaval, iga 12 sammu järele laternapost mõlemal pool tänavat. Posti ots on pool-loogana sissepoole pöördud ja iga poollooga küljes ripub 9 sajakuünnalist laternat. Igas väiksemaski kaupluses on 4—10 suurt lampi matt-kuplitega. Kui seda tänavat vaadata õhtul, siis näeb suurepäraselt pilti.

Kobes tuli kolm päeva oodata laeva, mis mind pidi viima Austraaliasse. Asusin võrasteramajja „Hill Side Hotel“, kus võib käia ka harilikkes jalanõudes, ilma et nõutaks nende vahetamist igakord sussidega. Vaevalt olin jõudnud enese ümber riietada, kui keegi koputas uksele. Sisseastuja pakkus mulle viletsas inglise keeles perenaist — kas päevaks, nädalaks või ka kuudeks, nagu ma seda soovin. Olevat „very pretty girl“! Kui palju see siis kuus maksma läheb? Mida

värskem perenaine, seda kallim. „Yes, sir.“ 35—150 jeeni kuus. 35-aastast perenaist võib saada juba 35 jeeni eest, s. t. et keskealist naist võib tüürida kuuks ajaks sama raha eest, millega saab pudeli Mummi vahuviina. Kui avaldatakse nõusolekut perenaise tüürimiseks, siis järgneb selle valimine. Lähed ise kontorisse, kus neid elab tosina ümber, ja lased nad kordamööda paarikaupa enda juurde tulla. On valik tehtud, maksad raha ette kuu aja eest ja naine antakse kohe kaasa. Muidugi tuleb tüürijal naist ka toita ja, kui ta tahab temaga ka tänavale minna, siis rõivastada kas kimonosse või euroopa riietusse. Minu vastastoas elav inglane maksab oma maisele 75 jeeni kuus. Naine olevat hästi sihvalkas, kaunis lkena ja 22-aastane, nagu rääkis agent. Inglise käivat temaga jalutamas ja olevat juba pool aastat „naisemees“. On lepingu-aeg möödunud, saab naine kõik ostetud rõivad endale, aga kui palju kontor talle rahalist tasu annab, seda agent ei ütelnud. Kooselu tagajärgede eest mehel mingisugust vastutust kanda ei tule. Muide, tagajärgedest oskab jaapanlanna hoiduda. Kui naise soovil siiski uus kodanik peaks ilmale tulema, on ta eranditult ikka pilusilmaline ja pisut pruunikat värvi juustega. Tagajärg on ka siis samame, kui mees on jaapanlane ja naine eurooplane. Lepingu ajal on naine oma peremehele alati truu ja ilma selle loata kodunt kunagi ei lahku. Et jaapanlanna on alati hästi puhas, sõnakuulelik ja alandlik, siis on euroopa mehed nendega rahul. Aga ühte ei tohi sealjuures unustada: jaapani lilled on lõhnata, naised armastuseta ja mehed auta, vähemalt meie, eurooplaste, vastu.

Jaapanlane käitub oma naisega hoopis karmimalt kui eurooplane. Naisel ei ole mingeid eesõigusi ega tohi ta ka vastu rääkida. Tänaval lähleb mees ikka ees ja naine kõmbib järel. Laeval oli üks jaapani noorpaar ja ainult õhtu hilja, kui enam teisi reisijaid tekil ei olnud, jalutasid nad kõrvuti, hoides üksteist sõrmest, aga mitte millalgi käe alt.

Jaapanlanna kannab alati oma last kimono all seljal. Külmal ajal paigutatakse laps otse palja ihu peale, et tal oleks soojem. Nii näeb jaapanlannasid turul, jalg-

rattal, põllul riisi istutamas, lootsikus sõudmas jne. — ikka laps seljas. Tütarlapsed kannavad omi nukke juba maast madalast seljas, harjutades end niimoodi tulevase elu jaoks.

Jaapanlanna on äärmiselt kannatlik. Kui ta uue kodaniku ilmale toob, ei tee ta häälteki ega karju, nagu euroopa naine, sest seda loetakse temale häbiks. Aga ta ei hääbene võõra mehega võõrastemajas ühishvanni minemast, ilma ühegi viigileheta. Laeva „Kama-Maru“ peal, kus on ühine pesemistuba, võtab ta enda paljaks võõri ja peseb end meeste kõrval käsna ja seebiga. Ja kõik see toimub lõbusalt ja ilma vähimagi vulgaarsuseta. Juba maast madalast teab jaapani laps, kuidas ta ilmale on toodud, ja muinasjutud kurgedest ja tädidest, kes meil lapsi toovad, on meile täiesti tundmatud. Jaapani naine on alati puhas ja troopikas, kus rohkesti tuleb higistada, hõõrub ta end mitu korda päevas külma vee ja karvase rätikuga. Nagu part, armastab ta vett. Eriolist hoolt kannab ta oma hammaste eest, et need oleksid lumivalged.

Kodusel elusel on jaapanlanna hoolas tööline. Väga vähesed saavad pidada endal teenijaid. Perenaine hoolitseb üksi karja laste eest, käib turul ja poes, valmistab toitu, peseb pesu, hoiab oma korteri alati puhta ja käib ka põllul mehel abiks. Peale selle teeb ta veel väga ilusat käsitööd ja võiks olla heaks eeskujuks nii mõnelegi euroopa perenaisele. Ainult Jaapanis võib leida siidil ja sametil loomutruult väljaõmmeldud lilli, loomi, maastikke jne. Terved kangad kimonoriiet on käsitsi välja õmmeldud, siis siidist hommikukleidid, suurrätid, seinaja voodivaibad jne.

Kui naine on osav nõelatöös, siis ei ole ka mees vähem osav käsitöö alal. Puutöös on nad osavamad kui mõnigi teine rahvas. Elevantiluust oskavad nad nikerdada iga-suguseid haruldasi asjakesi.

Vaatasin kapatööstust. Mees istub põrandal väikese padjakese peal. Paar tolli istmest kõrgemal on väike kahe ja poole jala pikkune hõõvliplingike või lihtsalt paks lauats. Suurte varvastega hoiab ta hõõveldatavast lauakesest kinni ja hõõveldab seda enda poole tõmmatava hõõvliga. Ka saag on

Jaapani naised tööl.

enese poole tõmmatav. Ja see töö läheb imekiiresti — kümne minutiga on kapaäke valmis. Kui kõike seda mäed, siis tahtmatult tuleb mõttesse, et see aeg ei olnudki vist nii väga ammu, kui niisugune meister asus puu otsast maa peale elama. . .

Ja kui piskuga oskavad jaapanlased läbi ajada, seda tõendavad nende ostud turul. 5—10 sendi eest ostetakse tükikene kala, siis juurikaid ning riisi ja see ongi kõik. Meri annab jaapanlastele rohkesti ülalpidamist, ja turg on väga rikkalik kalade ja igasuguste mereelukate poolest. Siin on müügil niisuguseid mereelukaid, mida ma enne pole näinud ja millele ei oska ka nime anda, ning kõik see läheb toiduks.

Mõne aasta eest ehitati läbi linna raudtee nelja paari rööbastega — kahel paaril sõidavad rongid auru- ja kahel elektrijõuga. Suure liiklemise tõttu linnas asetati raudtee postide otsa, n. ö. teisele korrale, kuna raudtee all leidsid aset kauplused. Linna kesku-

ses asub raudteekeskjaam, kus on võrdlemisi suur liiklemine. Reisijaid kannavad teisele korrale liikuvad trepid.

Siin on asutus, mida nimetatakse W. C. ja mis kõitis minu tähelepanu. Astusin sisse. Ruum on kitsas, aga kaunis pikk. Võõrastavalt mõjus siin see, et naisteruumi pääses ainult meesteruumist läbi. Mehi ei häirinud naiste möödakõndimine sugugi ja mõni ajas koguni tuttava daamiga üle öla juttu. Mina aga ei saanud oma piinlikkusetundest kuidagi jagu ja katsusin, et ruttu jälle minema pääsesin.

Aga seesuguseid piinlikke momente tuli läbi elada mujalgi. Meie „Kama-Marul“, kus on ühine vannituba meestele ja naistele, sain ma juba esimesel reisipäeval järgmise üllatuse osaliseks. Istusin õhtul hilja üksinda mugavalt suures neljalkandlises puust vannis, mis oli täidetud sooja mereveega, kui korraga kaks jaapanlannat astus vannituppa. Vahetades paar sõna oma-

vahel, lasksid nad riided õlgadelt põrandale libiseda ja ronisid ilma ühegi viigileheta minu juurde vanni. Igatahes ei olnud mul enam rohkem püsi vannis ja ma kadusin vannitoast rutem kui muudu. Kui aga sarnased pildid kordusid iga päev 20 päeva kestel, siis kadus igasugune võdrastus selles suhtes ja muutusin ka ise kaunis ükskõikseks.

See oli 16. novembril, kui Kobes asusid „Kama-Maru“ pardale. Ta on juba 31-aastane vanake, mahutusega 8000 tonni, ja ei vasta enam müüdisaja nõuetele. Ta võttis peale 275 reisijat. Peale nende oli laeval 131 mees- ja 2 naisteenijat. Siis mahutas ta oma kereesse veel 50.000 kotti tsementi, s. o. 100 vagunit, 600 tonni portselankaupa, 4000 kasti valget plekki à 100 kilb, 500 tonni tekstiilkaupa, sajad kastid õlut, kalakonserve, paberit jne. Kõik see on eksportkaup, mis annab Jaapanile valuutat. Viimasega on Jaapan väga kokkuhoidlik, sest ka kodumaa söögikraami võeti nii palju kaasa, et jätkuks tagasisõiduks, s. o. kaheks ja pooleks kuuks. Küttesüsi võeti peale seitse sada tonni ja seda jätkub samuti tagasisõiduks. Jaapani suured sõekaevandused on Miike saarel, kus iga suurem laev neid peale võtab, tehes selleks oma reisiteelt käänaaku kõrvale. Miikes töötab elektri-elevaator, mis laadib minutis ühe viietonnilise vaguni süsi. Elektrivedur lükkab vaguni avausele, kust vaguni põrandas asuvate luukide kaudu süsi langeb elevaatorile, mis selle kannab laeva.

„Kama-Maru“ kuulub suurele laevauhisusele „Nippon Yusen Kaisha“, kelle aktsiatest 50% kuulub valitsusele. „Nippon Yusen Kaisha“ omab 195 laeva ühe miljoni tonni mahutusega.

Kolme päeva pärast jõudsimel tagasi Modzi linna, kus jälle laadisime. Seda tagasisõitu ei ole märgitud sõiduplaanis ja seetõttu tein ma asjata sõidu Kobesse, mis maksis mulle 40 krooni ja 5 päeva aega. Veel päev sõitu ja „Kama-Maru“ jõudis viimasesse jaapani sadamasse Nagasakisse. Siin tuli laevale 18 vene emigranti Harbiinist. Et Harbiinist välja pääseda, seks olid nad sõitnud Šanghaisse ettekäändega, nagu tahaksid nad külastada oma sugulasi. Šanghaist tahtnud nad sõita Hongkongi, aga et

seal möllab koolera, siis ähvardanud neid karanteeni sattumine. Et pääseda karanteenist ja jõuda õigeaks ajaks Austraalia laevale, mis sõja tõttu teeb ainult ühe reisi kahe kuu tagant, siis sõitsid venelased Jaapanisse ja nii pääsesid nad suure ringiga „Kama-Maru“ peale. Venelased olid kõik käsitöölised ja nende hulgas oli ka üks insener, kes oli õppinud Saksamaal ja töötanud viimasel ajal Harbiinis autojuhina. Kõik nad sõitsid „steerage“ ehk vaheklassis, kus sõit on kõige odavam ja maksab Jaapanist Sydneisse 14½ Inglise naela või 19/13 Austraalia naela.

„Steerage“ klassi ühiskajut on suur. Ta ulatub ühest laeva äärest teise ja on niisama pikik kui lai. Selle ruumi keskel asub kaubalaadimiseluuk, mis sadamates avatakse. Et tolm reisijatele liiga ei teeks, tõmmatakse luugi äärest kuni laeni riie. Sõidu ajal seatakse luugi peale söögilaud. Magamiseks on kaks niisugust kajutit, à 112 kohta. Kohad on ühe, kahe, nelja ja kuue reisija jaoks, ja voodi all olevate tagavara-laudadega võib soovi korral neid eraldada ühekohalisteks. Lauad on kahekordsed ja ülemisele korrale viib kerge redelike. Iga magamislava on piiratud laudadega, et suure tormi ajal sealt välja ei saaks veereda. Küljealuseks on paks mererohust madrats ja pea all niisamasugune padi, mõlematel puhtad püürid peal. Õhu jahutamiseks töötab 12 tuuleventilaatorit, et troopika all oleks veidi jahutavat tuuleõhku. Pesemiseks on tuba ainult seitsme kraaniga, mis kaugegtki ei rahulda reisijate nõudeid. Vannituba on veel vähem. Mõlemad on meestele ja naistele ühised, nagu juba mainitud.

Neljapäevase sõidu järele kaunis tugeva tuulega jõudsimel Hongkongi. Et siin tulid veel peale 12 venelast, kellel olid lumastatud piletid „steerage“ klassi, siis mahutati nad teenijate ruumidesse. Nad olid sõitnud juba varem Harbiinist Hongkongi ja viibitud viis päeva karanteenis.

Hongkongis peatusime ainult kuus tundi, millise aja jooksul käisime linna vaatamas. Viimast korda olin ma siin kümme aastat tagasi ja sellest ajast on ta palju muutunud. Juurde on ehitatud palju suuri tahutud graniitkivist maju, ja mitmel tänaval,

kus olid enne hiina kauplused, on nüüd suured universaal-kaubamajad.

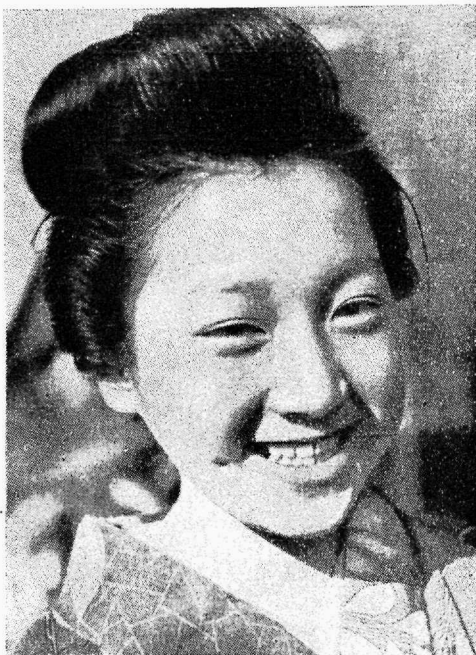
Laseme end teraskõie otsas ripnevas vaunis vedada 1400 jala kõrguse mäe otsa. Seal alla vaadates mäed linna ja sadamat nagu peopesal. Ümber mäe käib loogeldes kaljude sisse rajatud asfalteeritud autotee. Üle kuristikude on tõmmatud betoonsillad. Mäekülg on täis uhkeid maju ja õhtul, kui kõik majad ja tänavad säravad tuledes, on ta eemalt vaadatuna nagu hiigelsuur jõulupuud täis põlevaid küünlaid, ja suured pangamajad tema jalal on nagu jõulukiirid.

Hongkong on vabasadam ja kaubad on siin odavad, eriti naiste käsitööd. Nii ostsid meie reisijad väljaõmmeldud siidkimonosid 8 krooni tükk.

Ehkki aeg on lühike, külastan siin siiski oma vanu tuttavaid. Välis-Eesti ühingu liige hr. A. Kurrik on siin kõvasti oma kanna maha vajutanud. Juba viisteist aastat teenib ta valitsuse laboratooriumi juhatajana, saades kena palga ja pidades endal luksuskorterit kõigi mõnustustega. Pr. S. Kurrik, pärit Tartust, palus mind lõunale, ja rikkalikult kaetud laua taga tuletasime meelde vanu aegu ja vanu tuttavaid. Aeg kadus nii kähku, et vaevalt jõudsin viimasele mootorpaadile, mis viis mind reidil seisvale „Kama-Marule“.

Enne seda külastasin ka endise Kaug-Ida eesti seltskonna agara tegelase L. Murs'i leske, kes viisteist aastat tagasi kaotas oma piltilusa tütrekese. Ta kaotas oma lapse sõna tõsisel mõttes. Hr. Murs oli Harbinis Vene-Aasia panga abidirektoriks, kust nimetati direktoriks Hankausse. Tal tuli sõita läbi Shanghai. Olin temaga siis kaasas ja saatsin ta laevale, kus viibisime koos kuni keskööni. Laev väljus varahommikul. Hr. Murs ühes abikaasa ja pojaga asus ühes esimese klassi kajutis, kuna kõrvalkajutis asus vana ustav teenija tütre Lindaga. Öö-päev sõitu möödus õnnelikult, aga järgmisel hommikul oli Linda kajutist kadunud. Ei kuulnud lapsehoidja ega ka vanemad öösi ühtki häält, ja laps oli muutunud nagu õhuks. Laev otsiti läbi viimse urkani, aga last ei olnud. Vanemad sõitsid tagasi Shanghai ja nüüd algas üldine lapseotsimine. Kubernerist kuni jõevahini olid kõik jalul,

sest inglise politsei tahtis oma võimeid näidata ja last tõesti leida. Shanghai trükiti 500.000 Linda pilti ja saadeti ajalehtedega laiali. Suurte kaubamajade akendele ilmusid lapse suurendatud pildid märkusega, et kes leiab selle kaotatud lapse, saab 5000 taeli vaevatasu. Hr. Murs ei hoidnud raha ja tegi kõik, et oma last leida. Tuligi mitmest kohast Süda-Hiinast kirju, kus teatati, et seal on nähtud niisugust euroopa tütarlast. Kahekesi sõitsime hr. Mursiga kaks nädalat puhkamata ühest Hiina linnast teise, aga Lindat ei leidunud. Oli tõesti üks tüdrukuke naismisjonäri juures pruunide silmadega, aga see ei olnud sinisilmne Linda. Kui laev Shanghai tagasi jõudis, koostas hr. Murs eesti laevakaptenitest komisjoni, et selgitada küsimust, kas laps võis ise kajutist välja tulla ja vette kukkuda? Komisjoni eesotsas oli Välis-Eesti ühingu liige P. Mender ja liikmeteks A. Leisberg, P. Jacobson, S. Roos ja J. Kolk. Komisjon vaatas laeva läbi ja tuli üksmeelsele otsusele, et laps ei saanud kajuti ust lahti teha, ja kuigi ta oleks pääsenud koridori, mis söögituppa viis, siis poleks ta pääsenud laevalaale. Kõigi ühine otsus oli, et laps on varastatud öösärgis, sest teised riided olid kõik toolil alles. Nii möödus aastaid. Hr. Murs sai kopsupõletiku ja suri 1929. aastal Shanghai, kuna Linda emakest jäi muljuma mure, nii et ta viimase viieteistkümnelt aasta jooksul on muutunud valgeks vanakeseks. Minu küsimuse peale, miks ta ei sõida kodumaale, vastas ta, et ta emasüda nagu aimab, et ta laps on elus, ja enne ta oma silmi igavesele unele ei sule, kui ta oma Lindat ei ole leidnud. Pr. Murs seletas, et läinud aastal on Dairenis esinenud Linda-vanune ja Linda-sarnane tantsijatar „Kontideta Ime“ nime all, aga kui pr. Murs jõudis Hongkongist Daireni, oli tantsijatar kadunud ja keegi ei teadnud, kuhu ta oli sõitnud. Nüüd jälgib pr. Murs hoolega ajalehtede teateid, et leida, kas ei tule kuskil maailmakaares tantsulavale uuesti see „Kontideta Ime“. Pr. Murs palub ka kõiki „Välis-Eesti“ lugejaid temale teatada, kui keegi juhtub kuulma „Kontideta Ime“ nimelise tantsijatari esinemisest, aadressil: Mrs. A. Moorse, 10-B Hankow road, Hongkong, China. Veel pisarad, soo-

Jaapani näitsik.

jad käepigistused, ja ma lahkusin sellest usklikust ja heasüdamlikust vanakesest.

Hongkongist välja sõites saime üheksapallilist küljetuult, mis meid kõiki kõvasti kiigutas. Et meie laev istus täislaadungi tõttu sügavas vees, siis olime tihti rohkem vee all kui vee peal. Üle teki veerevad lained murdsid lahti tekil asuva 2×3 meetri suuruse produktidelao ja viisid selle purustatuna teisele laevaäärele, kuigi laoruum oli tugevate konksudega põranda külge kinnitatud. Ülemisele tekile viiv tamme puust kaheteistkümnestmeline trepp murdus neljaks tükiks jne. Selle tormi tõttu muutis laev oma kurssi ja jõudis Manilasse päev hiljem.

Juba kaugele reidil sõitsid meile vastu politsei ja arst. Ankur visati merre, reisijad ja komando käsutati tekile ritta, ja nüüd algas tervise ja paberite järelevaatus. Filippiini saartel maanduvatel jaapanlastel pöörati silmalaud pahempidi ja otsiti trahoomat, mida aga seekord ei leitud. Igalt reisi-jalt nõuti rõugepanemise- ja koolera vastu süstimise tunnistust. Kõigil see oli, minul

aga mitte. Mind käsutati siis kontorisse ja uuriti tunnistuste puudumise põhjust. Minul ei olnud neid aga lihtsalt sellepärast, et piletistamise juures neid minult ei nõutud, ja nii pääsesin ma ilma nendeta laevale. Nüüd aga paljastati kohe mu käsivars ja laevaarst tegi mulle kaitsesüstimise koolera vastu, samuti torgiti nelja kohta ka rüugelima, mis aga minu juures mingisugust mõju ei avaldanud. Nüüd käsutati kõik kolmanda ja neljanda klassi reisijad alla oma kajutisse, loeti veel korra üle ja kuulutati siis neile, et kedagi maale ei lasta. Uste peale pandi kohe Ameerika politsei vahiks. Nii istusime kolm päeva laeval ja vahitsime tsemendi väljalaadimist. Aeg oli pööraselt igav, ja seda igavusetunnet suurendas veel Manila sadamatöeline-filippiinlane oma laisa tööviisiga ja vedelate liigutustega. Olen nüüd kindlasti veendunud, et maailmas enam teist nii laiska töolist ei ole kui filippiinlane. Iga tsemendikotti tõstis kaks meest, kuna kaks meest seda pealt vaatas. Jaapanis oli see ühe mehe töö. 50.000 tsemendikoti väljaladimine venis pikale ja korduvalt tuli väljasõiduaega muuta, kuigi töö oli siin hästi mehhaniseeritud. Vints tõstis 30 kotti tsemendi korraga elektrivankrile, mis viis koorma aida kohale. Aidas võttis liikuv „elefant“ selle noosi oma noka otsa ja tõstis sinna kohta, kuhu tööline näitas, ja töölisele jäi üle vaid kotid laiali paigutada. Neist hõlbustusist hoolimata hilines meie väljasõit öö-päeva võrra. Kui nüüd siinjuures meenutada filippiinlaste iseseisvuse-nõudmist ja arvestada nende flegmat, siis on küll kaunis kahtlane, kui kaua nad suudaksid iseseisvalt vastu panna rõhumisele, mis neid ähvardab väljastpoolt. Küllap Jaapan neile siis aldes näitaks, kuidas vana Luukas õlut keedab...

Kolm päeva saime ilusat ilma ja toredat sõitu. Et Filippiini saarestikku kuulub seitse sada saart, siis laveerisime kogu aja ilusate troopikasaarte vahel. Kohati olid saared laevast vähem kui poole kilomeetri kaugusel ja laevalt võis selgesti inimesi näha. Kõik saared on kaetud ilusa ja lopsaka taimestikuga ja ainult tükati on näha mõni riba rohelist põldu. Rannajoonel on palju kookospalme ja binokliga vaadates näed nende ladvas hulga pruunikat vilja. Sooja on 28° C

ja vihma tuleb iga päev. Sellepärast kasvab kõik väga jõudsasti. Õhk on pehme ja niiske nagu kasvuhuones.

Jõudsin viimasesse Filippiini saarestiku sadamasse Davao'sse. Siin olid sadamavõimud meie vastu palju lahkemad. Panid oma templid passidele ja lubasid meid kõiki minna maale linna vaatama. Laev jäi reidile, kuna madal vesi ei võimaldanud laeval silduda. Reisijaid vedas maale mootorpaat.

Davao on pisike linnake, aga looduslikult ilusas kohas. Iga maja õues kasvavad kõrged palmid täis õisi või vilja. Lilli on lugemata palju. Kesklinnas City Hall'i juures on ilus lilleväljak, ausambad ja pürskkaevuke. Pildistasime. Peaulitsad on asfalteeritud. Majad on enamikus kahekordsed kerged ehitused. Alumisel korral on mingisugused kauplused, aga teisel korral eluruumid. Akendel klaase ei ole, ja nende aset täidab tihe sääsevõrk, kuhu luuk vihma korral peale käib. Kauplused on kõik lahtised, ilma eesseinata, samuti ka postkontor. Suuremad linnamajadki on kõrgemate postide otsas, et põranda alt õhk läbi käiks. Agulites, kus kauplusi ei ole, maja alumisel korral elavad sead, kanad ja küüarakad tööhärjad. Siin on majade ümber mustust nii palju, et pühvelhärg võib võtta seal mudavanne — ainult pea paistab välja porist. Hoovikesed on kasimata ja täis igasugust rämpsust. Kuski nurgas õitsevad metsikus olekus igasugust värvi gladiolused, granaadid, filodendrid. Keegi nende eest hoolt ei kannu ja nad on siin samas hinnas, nagu Eestis nõgesed. Aguli ja linna vahel on suurem kookospalmimets, mille all mädaneb lugematul arvul pähkleid. Palmide all kasvab lopsakas rohi, aga ei ole näha ainustki lehma ega piimakitse. Mütügil on ainult ameerika või šveitsi kondenseeritud piim. Ihukatteks on naistel kerge kleidike, aga meestel särk ja püksid, kuna peakatet keegi ei tarvita. Enamik käib ka palja jalu. Küllastasime turgu. Siin on rohkesti banaane, hinnaga 10 centavat terve kobar — 30 tükki. Neid on kolme värvi: rohelisi, kollaseid ja helepunaseid. Viimased on hästi suured ja hapumagusa maitsega, nagu kodumaal antonovka õunad. On palju ananasi, 5—15 c.

Vana jaapanlanna.

tükk, melonid 5 c. tükk, papaiad, mangod, mandariinid jne. Koormasime end nii suure puuviljatagavaraga, et vaevalt neljakesi autosse mahtusime. Teel tabas meid troopikavihma ränk sahar, mis siin olevat igapäevaseks nähtuseks. Ootasime terve tunni, kuni see möödus. Pärast vihma oli jälle soe päikesepaiste. Ja nii on arusaadav, miks siin 28—30° C soojuses kõik väga lopsakalt kasvab. Ainult tomatid on siin kidurad ja vilid väga väike — vist ei ole suur soojus neile meele järele. Õunad, pirnid, ploomid jne. siin ei kasva. Selle eest viskab bambus oma kasvu ühe suvega üle nelja meetri kõrgusele. Kala on mütügil vähe, sest pärismaalane oma laiskuse tõttu ei viitsi merele minna, ehkki laeva ümber nägin hüplemas parvedes 5—10-kilolisi kalu. Leib ei ole kallis ja selle valmistamiseks tarvitavad pagarid head austraalia jahu. Davaos ma ühtki lihapoodi ei leidnud. Austraalia kannuna maksab 5 c. tükk.

Davaos lahkusid jaapanlased, kokku 72 hinge, meie laevalt. Mamilasse jäi meid 130 hinge, ja nii tilgub neid iga laevaga Filippiini saartele, neid vähehaaval okupeerides. Jaapanlaste kauplusi leidub Davaos juba mitmeidkümneid, ja tubaka- ning kanepipõllul on jaapanlane soovitud tööline.

Auckland — Uus-Meremaa kauneim linn.

Linna tekkimise pärimusi. — 60 kustunud tulemäge. — Eesti kased ja valged ristikheinad. — Ausammas kassile. — Eestlaste jõulud ja uus-aasta «saja armastaja maal».

Mag. J. Lukats.

„E Tamaki é, tena koe,
E Tamaki — maku Rau—e!“
(O, Tamaki, sind tervitan,
— Sa saja armastaja maa!“)

Maori keeles Tamaki tähendab vaid seda kilomeetri-laiust maakitsust Vaikse ookeani ja Tasmani mere vahel, millel asub Aucklandi linn. Laule ja legende selle maakitsuse tekkimise kohta on maoridel kuni tänaseni säilinud mitmeid. Üks neist jutustab, et Tamakil muiste kasvanud vaid hiigelkummipuud ja, kui saartele asusid elama esimesed legendaarsed maruiv'id (morioid), nende juht Mataoho, olles harjunud ekvatoriaalsete saarte kuumusega, palus tulejumalannat Mahuika't päästa teda külma küüsis. Ja tulejumalanna siis sütitaski maakitsusel kuuskümmend tulemäge. Kui tuli mägedes kustus, ehitas Mataoho ühele neist oma kindluse, „pa“, kasutades kraatri ümmargust avaust toiduvaagnana.

Esimene ajalooliselt kindel maoride pealik, Uus-Meremaa avastaja ja Vaikse ookeani Kolumbus — Kupe, umbes 950 a. p. Kr. oligi Tamaki maakitsuse asustajaid. Endi eelkäijatelt, pärismaalastelt, maorid vallutasid maa jõuga, ehitades oma maalinnad („pa'd“) igale suuremale kustunud vulkaanile. Saartele asus juurde uusi suguharusid, löödi sada-sid lahinguid, — ja sellest on ka Tamakile jäänud „saja armastaja võitluse maa“ nimetus. Alles 1840. aastal tulid Tamakile „pakeha'd“ — valged inglased, hävitasid maoride „pa'd“ ja asutasid oma linna, Aucklandi. Tuleval aastal pühitsetakse linna 100 a. juubelit.

Praegu on Aucklandil 250.000 elanikku, ta on suurimaid Uus-Mere-

maa ja kogu Vaikse ookeani lõuna-osa linnu. Nüüd laiub ta kaugele mõlemale poole Tamaki maakitsust, keskmiselt on linna laius 20 kilomeetrit, pikkus aga 60 kilomeetrit. Nagu teisedki linnad Uus-Meremaal ja Austraalias, Auckland on ehitatud aedlinna süsteemis, ainult sadamas ja linna südames leidub „pilvelõhkujaid“ euroopa mõistes, — 11—12-kordseid ehitusi. Muud ärilinnaosa majad on 6—7-kordsed, ja neis asuvad vaid bürood ja kontorid; seetõttu kogu ärilinnaosa öösiti, millal äritegevus vaibub, on inimestest päriselt tühi.

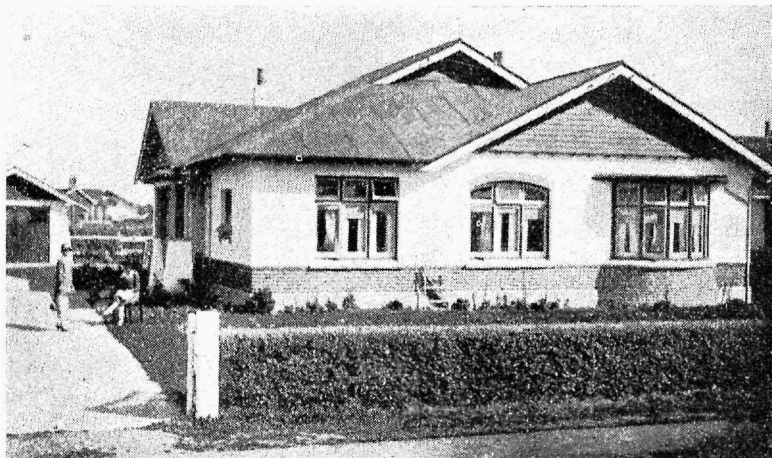
Aucklandi tuiksooneks on Queen Street ja seda tänavat ületavad muud tänavad City osas. Ilme Aucklandile annavad siiski aga muud linnaosad, milliseid on arvalt paarkümmend. Need elamute-linnaosad koosnevad vaid ühe- ja kahekordsetest lilledesse uppivate laiade lahtiste rõdudega ja mahukate iluaedadega majadest igal krundil. Elamud on kerged puuehitised, olles enamikus ühekorterilised, 5—6-toalised. Tänavad ja kõnniteed Aucklandis on laiad, viimased isegi nii laiad, et 10—12 jalakäijat mahub kõrvuti. Tänavate äärtel ilutsevad kõrged puud ja hekid majade ees.

Linnaosi lahutavad üksteisest tulemägede kraatrid (milliseid on arvalt kuni kuuskümmend) ja Waitemata, Manukau, Tamaki ja Hauraki lahed ning tihnikuga kaetud kuristikud nende vahel. Kõikjale on jäetud ka vaba ruumi parkideks ja mänguväljakuiks (näituste, hobuste võidujooksu, jalgpalli, golfi, kriketi jne. tarvis). Eraelamute keskele aga on

Aucklandi linna
ja kogu Uus-
Meremaa
linnade agulite
tüübiline
elumaja.

Majas on ühe pe-
rekonna jaoks
kuuetoaline kor-
ter. Pildil vasakul
autokuur.

Sarnaseid ela-
muid ehitab praegu
vallitsus vaese-
matele perekon-
dadele, peamiselt
pensionäridele,
rentides neid
soodsatel tingi-
mustel.

ehitatud ohtrasti koolimaju, raamatu-
kogusid, muuseumie jne.

Aucklandi eraelamutega linna-
osad, nii nagu üks Uus-Meremaal
viibinud eestlasi hiljuti „Välis-Eestis“
kirjutab, väliselt, oma ehituslaadilt
vaevalt meenutavad Tallinna külje
all asetsevat Nõmmet — selle mulje
võib saada vaid esimesel kõige pea-
liskaudsemal vaatlusel, milles oma
mõju avaldab sissereändaja esialgne
rõhutatud meeleolu.

Üks kaunimaid ehitisi Aucklandis
on Parnelli vulkaani kraatri äärele
püstitatud mälestushoone Maailma-
sõjas langenuile. Hoones, mis on ehi-
tatud rooma stiilis, asuvad muuseum
ja teaduste instituut. Teisel pool Par-
nelli kraatrit kerkivad taeva poole
mitmed uhked riigiasutiste hooned,
linna keskhaigla j. t. Kesklinnast
eraldab seda linnaosa sügav Graftoni
kuristik, milles veel on säilinud läbi-
pääsematu džunglipadrik kuni 30—40
jala kõrguste sõnajalgadega (tree-
fern, cyathea medullaris), mille laiad
kroonid peagu täielikult varjavad
päevavalguse. Kui astuda sellesse
kesklinnas asuvasse metsa, võib end
tunda korruga kauges minevikus, va-
hest kuni miljon aastat tagasi, millal
kogu maad katsid sellised metsad
ning milledest hiljem tekkisid „musta
kulla“, — kivisöe lademed; aga prae-

gu pole küll enam oodata, et siin
puulatvade vahelt pistab järsku oma
pea mõni tollaegne hiigelsialik-
plesiosaurus, vaid lehtede vahel sä-
distavad süütud linnukesed.

Graftoni kuristiku põhjas niriseb
jõeke, tema järsud kaldad on ühenda-
tud „Uus-Meremaa sildade esiisa“,
kuivamaa sillaga, mis juba sadamasse
sissesõitjaille laeval pakub oivalist
vaatepilti. See, kõrgele üle puulat-
vade kerkiv sild on tõesti monumen-
taalne ja ühendab kahte linnaosa.

Parnelli vulkaani kraater on muu-
detud suureks mangopuu-istanduseks
ja botaanikaaiaks, kus leiduvad kõik
Uus-Meremaal kasvavad taimed. Aia
tiikides, ojades ja pisikoskedes pesit-
sevad igat liiki vesilinnud, nende hul-
gas suurel arvul musti luiki. Selle aia,
nn. „domain'i“ keskele on püstitatud
kaks talveaia (Winter Garden'i)
klaasehitist, milles kasvatatakse veel-
gi kuumema kliima troopikataimi, —
orhideesid jne. Klaaspaleede vaheli-
ses aias asetseb tiik kuldkalade ja
mitmesuguste vesiroosidega. — Mis
aga selles aias eriliselt tõmbab endale
tähelepanu, on a u s a m m a s t a v a l i s e l e k o d u k a s s i l e. See kuje-
tab endast kõrget obeliski, mille otsa
on asetatud kivist kuul, millel istubki
kiisu, saba sirus ja kaks käppa tõste-
tud taeva poole, — tänuks Loojale.

Mälestussammas kassile.

Haruldane monument Aucklandi talvelias. Esiplaanil J. Lukatsi tütar Aino.

Ausamba ajalugu on järgmine: Uus-Meremaa valgete poolt asustamise algusaegadel olid maale nuhtluseks kiiresti paljunevad kodujänesed. Nende hävitamiseks hakati Euroopast hulgaliselt sisse tooma tuhkruud. Kuid tuhkruud ei heitnud armu ka kodulindudele. Lisaks hakkasid saartel kohutaval määral sigima ka rotid. Siis tuldi mõttele tuua Euroopast tuhkruute asemel laevatäie-viisi kodukasse. Ja kassid edukalt hävitasidki mitte ainult kodujäneseid ja rotte, vaid võitlesid ka tuhkruutega. Lühikese ajaga oli olukord päästetud. Sel põhjusel siis püstitatigi kiisule siia ausammas.

Domain'il leidub ka suur Pariisi skulptori poolt valmistatud marmorkuju Kainile ja Abelile, mis vaatlejale peab sisendama mõtet: „Kadugu vennatapp, — kadugu sõdal!“

Välismaalasele on siin taimeriigis üllatusi igal sammul. Jõuluajal õitseb

Uus-Meremaal laiakraoniline, põõsataoline jõulupuu (Christmas tree, pohutukawa, metrosideros tomentosa), olles nagu mõni tohutusuur heinakuhi, üleni kaetud punaste õitega justkui tuhande põleva küünlaga. Kodumaa potilill fuksia sirgub 3—4 meetri kõrguseks ilupuuks, olles täis mitmevärvilisi õisi. Ära-unusta-mind, myosotis siin lillelavadel kasvab mitte ainult sinilillena, vaid teda on ka kollaste ja pronksikarva õitega, kusjuures tema lehed siin on rabarbrilehtede suurused. Aucklandi Myers'i lastepargis viib palmide puiestee Austraalia põlispuude, eukolüptide metsa, ja sellest väljudes satub jalutaja ehtsasse eesti kaasikusse, kus lõunatuules tasa kohisevate kaskede varjus rohelisel murul kasvavad võililled ja õitsevad valged ristikkeinad.

Myers'i lastepargist paar miili eemal, Herne Bay linnaosas, eestlase P. Groos'i villa ja ka nende ridade autori elamu naabruses leidub siinse mangroov-soo läbipääsmatut tihnikut, — missugune mangroov-võsastik siiski väga erineb troopika-mangroovidest. Troopikais on need sood krokodillide ja muude kiskjate ning igasuguste mikroobide pesapaigaks, siin aga ripuvad mangrooviokstel ainult rammusad austrid, mida mõõna ajal korjatakse toiduks.

Oma viimase aja kogemustest Aucklandis lisan ka kirjelduse siinseist suurimaist pühadest aastast, — jõuludest ja uus-aastast, mis siin tegelikult venivad üheks pidevaks, 24. detsembrist kuni 8. jaanuarini kestvaks pühadesesonigiks. Jõulude pühitsemine siin on soodustatud ka looduse poolt, — sellal valitseb siin parim aastaaeg, suve algus, millal ilmad on soojad ja päikesepaistelised ja merevesi otse meelitatav. Korraldatakse väljasõite loodusesse, jõulupuu ise aga on vähe tarvitusel, sedagi vaid lastele. Jõuluvana on väga moes, kuid jagab kingitused lastele ilma jõulupuuta; vanemad aga jõuluööl riputavad lastele voodipäitsisse su-

kad, kust lapsed need hommikul leivad täistopituna kingitustega.

Möödunud jõule pühitses 20—30-liikmeline Aucklandi eestlaste pere üheskoos, nelja päeva vältel. Koguneti hr. P. Groos'i villasse, kuhu olid kaugemalt tulnud ka dr. Grünvald Hamiltonist, hr. Areda Cambridge'ist ja hr. Kokker Taupo järve äärest. Imetlesime kaht villa läheduses kasvavat hiigelpalmi, millede tüve ümbermõõt võis olla vähemalt 72 jalga ning eluiga kuni 1200 aastat.

Hr. Groos oli oma villa ruumid ehtinud eesti rahvusvärvidega, ühise perena istuti koos lahke pererahva hoolitsusel, maitsti jõulutoiduks valmistatud musta rukkileiba, koduõlut ja ehtsaid Tallinna kilusid. Teisel jõulupühäl siirduti nende ridade kirjutaja kodusse Herne Bays, kus süüdati jõulupuu, milleks aga, kuuse puudumisel, tuli käsitada mändi. Kahetseti vaid, et haigestumise tõttu ei saanud teiste hulgas viibida ka Uus-Meremaa eestlaste patriarh, vanahärra Anso, kelle viiul ja mulgilaulud varematal aastatel alati olid kaunistanud siinsete eestlaste jõuluaegseid kokkutulemisi.

Muide, kui raske on välja juurida mõne eestlase hingest rahvustunnet, selles on elavaks näiteks sama vanahärra Anso, kellest on „Välis-Eesti“ veergudel varemgi juttu olnud. Ta on elanud juba 54 aastat võõrsil ega pole selle aja jooksul kordagi kodumaale saanud; ta naine on inglanna ja kogu ta pere ei oska ainukest sõna eesti keelt. Vanal Ansol pole muidu võimalust eesti keelt kõnelda, kui ainult kord aastas teiste eestlastega kokku puutudes. Ja kui ta nüüd enne jõule raskelt haigestus ning lamas meelemärkuseta, rääkis ta sonides ainult eesti keelt, nii et ta naine ja lapsed ei osanud tema aitamiseks midagi ette võtta, sest ei saanud haige jutust sõnagi aru. Tuli kutsuda eestlane vahelträäkijaks. Kui hiljem Aucklandi hospitalis teda kü-

Uus-Meremaa eestlased jõulu esimesel pühäl Aucklandis P. Groos'i aias.

Istuvad ees vasakult: J. Kokker, hr. Inn, lapsed Alno Lukats, John Groos. Keskel: mag. J. Lukats, pr. A. Lukats, P. Groos ja pr. M. Loop. Seisavad: hr. Areda, dr. G. Grünvald ja hr. Davetson (külaline Tahiti saarelt).

lastasid eestlased, kus ta juba oli paranemas, oli ta pisarateni liigutatud ja silitades küllastavate prouade käsi, kordas ta vahetpidamata: „Need on eestlaste käed, need on kallid eestlaste käed!“ — —

Uue aasta vastuvõtuks koguneti aegsasti, juba 30. detsembril, sinne piimaasjanduse-eriteadlase hr. Areda mugavasse suvilasse. Vana-aasta ööl istuti koos pidulauas ja uue aasta saabumise hetkel vahetati vastastikku südamlikke õnnesoove, mõttes saates neid ka kõigile suguvendadele-õdedele kaugel kodumaal.

Ringvaateid välismailt.

Egiptuse nuhtlused Austraalias.

Uputus lambafarmis. — Tolmutorm. — Enneolematu metsapõlemine käesoleva aasta algul.

Ka Austraaliale on omad looduslikud hädad ja õnnetused, mis toovad endaga kaasa määratuid kahjusid. Teated hiljutistest metsapõlemistest Austraalias ulatusid vist küll läbi kogu maailma ajakirjanduse.

Juba kümnekond aastat tagasi tuli mul tutvuda Austraalia õnnetustega. Seekord ei olnud see küll tulikahju, vaid uputus. Olin alles uustulnuk Austraalias ja teenisin aednikuna ühes suuremas lambafarmis, neljasaja penikoorma kaugusel Sydneyst, sisemaal. Ühel juulikuu varahommikul tunnil, kui alles vaipa endale üle pea kiskusin, et enne koitu veel väikest uinakut teha, kuna ilm oli vihmane (peab meeles pidama, et juulikuu on siin talvekuu), tuli peremees suure jooksuga mind äratama, ise lõõtsutades ja ähkides:

„Flood! Flood! The flood is coming!“

Mis pagana asi see küll pidi tulema, sellest mina aru ei saanud, kuna minu keeleoskus ei ulatanud siis veel nii kaugele, et oleksin teadnud sõna „flood“ tähendust. Panin enda siiski kähku riidesse, et lähenevale hädaohule vastu rutata. Ei teadnud ainult, mida kaasa võtta, kas kirvest või püssi. Arvasin siiski, et läheneva vaenlase puhul on viimasest rohkem kasu ja püssi kaasa haarates jooksin ühes teistega koplisse. Midagi erilist mulle aga silma ei näistnud, mille vastu oleks tulnud võidelda. Hakati vaid lambaid kõrgematele kohtadele ajama. Kaugelt kostis kõrvu kohin ja viimaks see tuli — flood, uputus, mille läheneemisest peremeest oli telefoni teel hoiatatud. Tasast maad mööda liikus meie poole kiiresti umbes paari jala kõrgune veekogu, kandes endaga ühes kõiksugust rämpsu ja prahti. Madalamates kohtades oli veetõus mitu jalga. Lambad — neid oli üle kahekümne nelja tuhande — jõudsi siiski enamalt jaolt päästa.

Paari päeva pärast oli vesi kadunud. Ainult põlvini ulatuv pori andis tunnistust hiljutisest uputusest. Kohati oli see uputus teinud suuri kahjusid, uhtudes ära viljapõllud, rikkudes ehitisi jne.

Peale uputust ilmus palju madusid ja teisi roomajaid. Päris egiptuse nuhtlus! Maod ja ussid pesitsevad harilikult madalamatel maadel ja jõgede ääres. Et need kohad aga vee alla jäid, siis hakkasid ka roomajad kõrgemaid kohti otsima ja pugesis isegi eluruumidesse.

Umbes kolme-nelja nädala pärast saime tolmutormi. Taevast muutus mustjas-kollaseks. Vahel harva paistis päike läbi pilvede punase kettana. Arvasin, et nüüd saame jälle vihma ja võib-olla isegi uputust, aga saime vaid tolmu. Selliseid tolmutormide kannab tuul vahel õige kaugele. Kesk-Austraalia kõrvest kanduvat nad mõnikord kuni Uus-Meremaani. Sattudes sellisesse tolmukeerisesse, omandab iga inimene päris kiiresti linakolkija välimuse. Kopsudele ta siiski ei tundunud mõjuvat.

Kõik need endised läbielatud hädad ja õnnetused meenusid nüüd, kus Austraaliat tabas siinsete valgete ajaloo suurim õnnetus — metsapõlemine. Kestvate põudade ja suure palavuse tõttu oli maa kuiv ja tulevastuvõttlik. Kui suur oli kuumus, tõendab see, et 12. jaanuaril oli palavus Sydneys 109° Fahrenheiti järgi, Sydney ümbruses aga kuni 20 miili raadiuses tõusis palavus kuni 120° F järgi ehk 52° Celsiuse järgi vilus. 14. jaanuaril oli Sydneys kuumus juba üle 117° F järgi. Seejuures puhus palav tuul kui saunaleil, nii et isegi sellistel taimedel, nagu dracena australis ja austraalia sõnajalad, lehed ära põletas. New South Wales'i osariigis on palavuse kätte surnud 113 inimest. Kuumus tekitas eriti suuri kahjusid kanafarmeritele. Arvatakse, et suri üle 200.000 kana. Farmerite abistamiseks nõutati riigilt 20.000 naela toetust.

Kahe päeva jooksul oli Sydney ümbruses üle 200 metsapõlemise. Austraalia metsade alused on prahti täis, sest mis puu otsast kukub, see sinna jääb ja kõduneb vaid pikkamisi. Kuumaga ja kuivaga on see praht parimaks tulehakatuseks. Austraalia puud, eriti eukalüptid, on väga paksu koorega, nii et tulikahju nendele suurt viga ei suuda tekitada. Kõrbevad küll lehed, aga mõne aja pärast lõövad puud jälle haljendama.

Suurimad metsapõlemised aga, millest muidugi ka eesti ajalehtedes kirjutati, olid Viktooria osariigis. Seal põles maha tuhandeid ruutpenikoormaid metsi. Missugust hävitustööd tuli tekitas ja kui palju hävis inimeste varandusi, seda on raske summadega ärvestada. Üksi inimkaotused olid küllalt suured. 52 inimest olevat jäänud tulle ja 20 saanud surma palavuse käes.

Nüüd, kus neid ridu kirjutatan, on kõik see jälle möödunud. Ilm on jahe — 70° F järgi, tuleb kosutatavat vihma, ja elu läheb oma vana rada.

Sydney, 28. I 39.

H. Laos.

Queenslandi eestlased aasta algul.

Kaugused ei takista eestlaste elavat läbikäimist üksteisega.

Queenslandi eestlased on laiali pillatud üle suure osariigi ja olgugi et suurem osa eestlasi juba üle kümne aasta siin on elanud, kõik veel ei ole näinud ega tunne üksteist.

Suuremal arvul eesti peresid asub siin neljas kohas.

Brisbane'i linn oma ümbruskonnaga annab varju viimaste aastate järgi umbes 25 eestlasele, kellest enamus härra K. Laamani korteris koos käib ja omavahel ühendust peab, korraldades koosviibimisi ja ühiseid väljasõite ümbrusesse. Teiseks eestlaste keskuseks on Gympie ümbrus, kus eestlastel suuremad lüpsifarmid on ja kus perekonnad juba aastakümneid paigal on asunud. Olgugi et farmid üksteisest võrdlemisi kaugel asuvad ja lüpsmissetöö oma iseloomu poolest kauaaegset eemalolekut ei võimalda, käivad eestlased siiski tihti üksteisel võõrsil ja korraldavad koosviibimisi, suuremalt jaolt härra Tipmani farmis.

Kolmas suurem eestlaste asupaik on Mount Isa, kus alati kümme-kolm ja enam eestlast kaevanduses tööd leiab. See koht on eestlasile ajutiseks asupaigaks ja vähe on neid, kes 4—5 aastat vastu peavad. Igal aastal ilmub sealsesse eestlaste peresse paar-kolm uut liiget ja umbes samapalju lahkub sealt, et teistes paikades ja võib-olla teistel aladel tööd otsida. Eestlaste peres vahelduva koosseisu tõttu on seal iga-sugune koostöö loomulikult raskendatud. Aga kõigist neist raskusist hoolimata oli korraldatud jõulupühadeaegne koosviibimine härra C. Moonak'i korteris, millest kõik sel ajal Mount Isas asuvad eestlased osa võtsid, missugune juhus oli esimene sellesarnane sealsete eestlaste peres. Härra Kippasto pidas pikema isamaalise lauakõne, mille lõpul Eesti vabariiki, selle valitsust ja ka Väli-Eesti Ühingut elada laskis. Uue aasta vastuvõtmine oli korraldatud hr. Kippasto korteris, samuti tervele eestlaste perele. Samm edasi ühinemisel ja jõudu tööle!

Kaugel Põhja-Queenslandis, üle 2000 miili Brisbane'ist, asub neljas suurem koondis eestlasi ligi 25-liikmelise perega. Ka need pered on kaunis kaugel üksteisest, kuid tihti sõidetakse sada miili maha, et mõnesugusest koosviibimisest osa võtta, mis harilikult härra Pink'i talus aset leiavad. Läänud aastal lahkus surma läbi sealsest eestlaste perest hr. Põlma, kellel suur puutööstuse-ettevõtte oli Athertoni linnas.

Rändavaid, ilma kindla asupaigata eestlasi Queenslandis on teada ainult kaks, need elatavad end juhuslikust tööst ja liiguvad

kogu aja ringi. Osa eestlasi käib hooajataööl del kas suhkrupilliroo-lõikusel, puuvillanoppimisel või teistel töödel ja tulevad selle lõppemisel jällegi Brisbane'i, kus neil enam-vähem kindel asupaik on olemas.

K. Ise.

Uus-Meremaa edaspidisest asustamisest.

Aucklandi ajalehtede teadetel on Taani, Hollandi ja Saksa valitsused sõlminud Uus-Meremaaga lepinguid emigrantide veoks Uus-Meremaale viimase kulul. Eelistatakse majateenijaid, oskustöölisi ja põllumehi. Ka juudi pagulased leiavad teed Uus-Meremaale, neid saabub tegelikult iga laevaga.

Uus-Meremaa elanike arv on praegu 1½ miljonit, kohalike võimude arvates võiks aga maa vabalt toita kuni 20 miljonit. Jaapanlased arvavad koguni, et juhul, kui nemad saavad Uus-Meremaa oma kätte, mahutaksid nad siia kuni 40—50 miljonit aasialast. Ja nende vähenõudlikkuse ja suure sigivuse juures see näibki olevat võimalik. Oht püsib, et jaapanlased, — kui inglased saari valge rassiga küllaldaselt ei täida, — oma ähvarduse kord teostavadki.

Need eestlased, kes seni on asunud elama Uus-Meremaale, näivad kõik oma eluga rahul olevat. Ka allakirjutanu kogemuste järgi on Uus-Meremaa eestlasele asumiseks sobivam kui ükski muu maailmanurk, — jäägu ta tulevikus inglaste valdusse või langegu ka jaapanlaste kätte. Viimane võimalus on pealegi rohkem kui küsitav.

J. Lukats.

Lääne-Soome eestlaste elust.

Kuna Lääne-Soomes elavaid eestlasi pole „Välis-Eesti“ veergudel varem mainitud, tahan käesolevaga teatada, et neid elab ka siin mõnedkümnend isikud. Olen varem, oma ametikohuste täitmisel (metsaostu asjus) üsna palju ringi sõitnud Varsinais-Suomi, Satakunta ja Etelä-Häme maakondades ning kohanud mõndagi eestlast, kes ühel või teisel põhjusel kodumaalt lahkunud ja jäänud siia elama. Enamik neist on saabunud Soome Maaailmasõja ajal, mitmed ka 1905. a. revolutsioonilise tegevuse pärast, kuna ainult mõned üksikud on asunud siia hiljem. Elades aga eelnimetatud maakondades laialipillatuina ja abielludes soomlannadega, on suurem osa neist juba soomestunud ja peagu kõik on unustanud sootuks eesti keele. Mõni saab sellest veel auru, kuid rääkida ei oska enam keegi. Eestlaste ümberrahvustumine toimub Soomes väga kiiresti ja peagu reeglipäraselt. Olen tabanud siin eestlasi, kes juba 3—4 aastaga oma emakeele on

unustanud, kuigi neil ka soome keel pole selle ajaga veel kaugeltki selge. Suurem osa esimesest generatsioonist ei õpigi seda kunagi selgeks, vaid kõneleb soome keelt sellise eestipärase aktsendiga, et juba esimesest lausest võib neis tunda eestlasi. Olen selle tõttu „leitanud“ siin isegi mõne vana väliseestlase. Aga nagu soome vanasõna ütleb: „Ei sääntöä ilman poikkeusta“ (ükski reegel pole ilma erandita), nii on lugu ka siin eestlaste ümberrahvustumisega. Sellist haruldast erandit kohtasin möödunud suvel Turus. Tutvusin nimelt juhuslikult ühe vana väliseestlasega, kes elab Soomes juba 1903. aastast ja on abiellunud siin soomlannaga, kuid eesti keele oskuse ta on säilitanud siiski päris hästi.

Muidugi, linnades ja suuremates asustuskeskustes, kus eestlasi on rohkem üheskoos ja seega suurem võimalus üksteistega läbi käia, ei lähe ümberrahvustumine nii kiiresti. Leidub siiski ka mõni üksik, kes võimaluse piirides teeb kõik, et oma rahvust säilitada ja keelt mitte unustada, kuid kerge see ülesanne siin küll ei ole. Viimaste hulka julgen arvata ennastki, kuna tänini olen rahvustunde ja emakeele säilitanud, hoolimata sellest, et elan välismaal juba kolmandat sugupõlve ja peamiselt kohtades, kus aastate kestel ei ole kuulnud ainsatki eesti sõna.

Viimased kaks aastat olen elanud Turu linnas ja katsunud siinseid eestlasi üles otsida, mis mul osalt ka on korda läinud. Siin neid on umbes 10 isikut, kuid eesti seltsi asutamiseks on see arv liiga väike. Pealegi ei ole kõigil selleks ka tahet, kuna peaaegu kõik on vanemad inimesed ja eesti keel neil juba ununenud. Tahan edaspidi katsetada eesti klubi ellukutsumisega.

Keeleunustamisest ja kõigest muust hoolimata ei ole huvi Kodu-Eesti vastu ka siinsetel eestlastel veel mitte kadunud. Kodumaa sündmusi jälgitakse raadiost ning Soome ajalehtedest ja mõned, kes veel mõistavad eesti keelt, on minu soovitusel nõustunud astuma Välis-Eesti Ühingu liikmeks.

Suursündmuseks peotäiele siinsetele eestlastele oli (Eesti) Akadeemilise Meeskoori kontsert Turus 25. veebruaril. Suure naudinguga saime kuulda võimsasti esitatud eesti laule 70-liikmeliselt meeskoorilt helilooja Richard Ritsingu juhatusel. Koorilaulu vaheajal laulis solist Arno Niitof hr. Leo Tautsi klaverisaatel kolm laulu. Turus juba varem tuntud solist sai seega nii suure aplausi osaliseks, et oli sunnitud esitama väljaspool kava veel ühe laulu. Hr. Niitof esines soloosas ka J. Simmi koorilaulus „Oma saar“. See laul, samuti kui mitmed teisedki, tuli kordamisele ja pealtkuulajad avaldasid

soosingut ka kohapeal viibivale heliloojale. Rahvast oli kogunenud vana akadeemia kontsertsaal peaaegu täis ja publik osutas koorile ning selle energilisele juhatajale südamlikku poolehoidu. Pidevate aplauside tõttu tulid mitmed laulud kordamisele ja tuli esitada mõned ekstranumbrid. Turu ülikooli üliõpilaskonna poolt annetati koorile loorberipärg ja niihästi koorijuhataja kui solist said rohkesti lilli.

Järgmisel päeval töid kohalikud ajalehed kontserdist üksmeelselt kiitvaid arvustusi ja „Turun Sanomat“ pikema kirjelduse Akadeemilise Meeskoori seniseist saavutustest ja edaspidisest Ameerika-matka kavatsusest kui ka Eesti laulu- ja muusikaalust üldse.

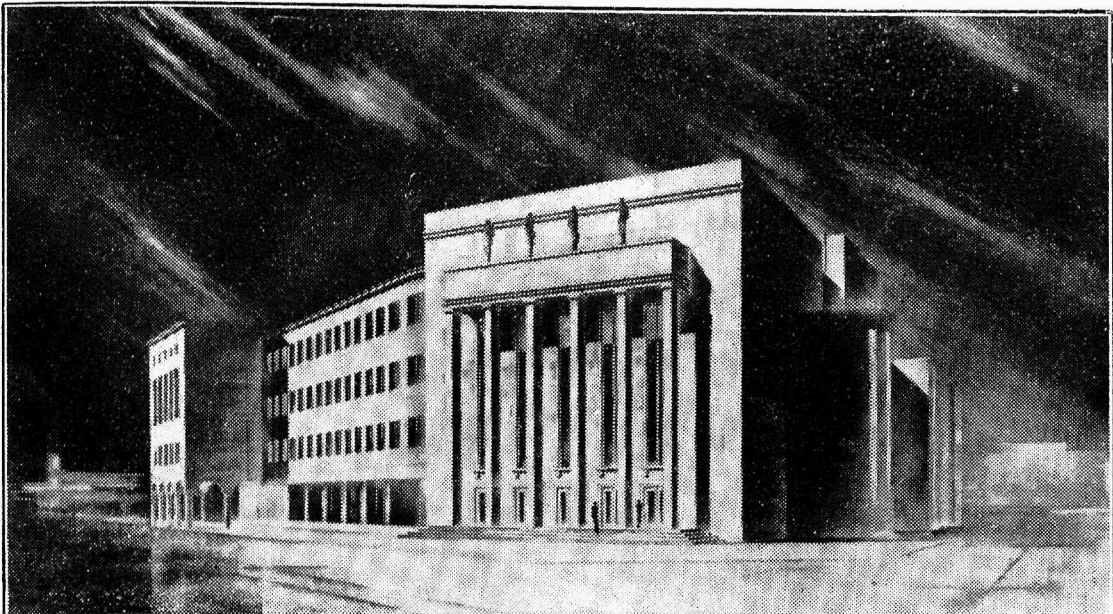
Lõpuks ei saa jätta märkimata ka seda, et koori Turus viibimise ajal oli pühapäeval, 26. veebr. kl. 14 kino „Bio-Bio's“ arvatavasti siinse Eesti konsulaadi (sellinegi asutus on siin olemas) korraldusel Eesti Kultuurifilmi etendus kutsutud külalistele. Kuna samal päeval ilmuvates ajalehtedes oli asjast pisiuudiste all mõne reaga avalikkusele teatatud, olid ka mõned kohalikud väliseestlased läinud filmi vaatama, kuid kinosse neid ei olevat lastud, ega müüdüd neile pääsmeid sinna ka raha eest mitte. Ei olevat aidanud end väliseestlaseks tunnistamine ega miski. Uksehoidjad teatanud ametlikult, etendus olevat ainult kutsutud külalistele. Kuna samaste isikute tõenduse järgi olevat „kutsutud külalisi“ olnud näha võrdlemisi vähesel arvul, ei või muud kui imestleda sellise korralduse üle. Minul isiklikult jäid sel hommikul lehte lugedes mainitud pisiuudised n. ü. kahe silma vahele ja seetõttu sain kogu jandist kuulda alles hiljem. Konstateerin ainult, et kohaliku konsuli minu teada ainuke üritus Eesti tutvustamiseks läks niimoodi igatahes siinsetest väliseestlastest 100-protsendilisel määral. Kahju küll, sest peamiselt just nemad igatsevad andmeid kodumaa majandusliku ja kultuurilise elu arengust ja seda suudab anda käesoleval ajajärgul kõige paremini otstarbekohane film.

Ed. Kask.

Eestlane Venemaal kunstikooli õppejõuks.

Hiljuti määrati Odessa kõrgema kunstikooli õppejõuks keraamika alal eestlane Hartvig Lahe. H. Lahe isa, kes on surnud, rändas juba poisikesena Lõuna-Venemaale ning asutas Odessas oma vorstitööstuse. H. Lahe ema oli nooruspäevil agar tegelane seltskondlikus elus ja suur eesti patrioot. Praegugi tunneb ta suurt huvi oma kauge kodumaa vastu.

Tallinna endise saksa teatri ümberehitamise kavand.

Kodumaa sõnumid.

Poliitilises elus jätkus ka veebruaris riigivolikogu töö riigi 1939./40. a. eelarve vastuvõtmise kallal, milline menetlus omalt poolt küllalt ümekalt aitas kaasa üldise poliitilise olustiku selgimisele riigis. Kuu esimene pool oli pühendatud eelarve üksikasjalisele sõelumisele komisjonides, misjärele pleenumis 22. veebruaril kogu eelarve 105.878.187 kr. suuruses vastu võeti.

Pärast riigieelarve vastuvõtmist riigivolikogu jätkas oma tööd mitmete pooleli-olevate ja uute seaduse-ehinõude läbitöötamise kallal, millistest tähtsamaid on põllutöölise seadus, majandusliku kutseoskuse seadus jt. Riigieelarve on praegu vastuvõtmisel riiginõukogus.

Vabariigi 21. aastapäeva pühitsemine 24. veebruaril s. a. toimus üle riigi väärrika pidulikkusega. Pidustused algasid iseseisvuspäeva eelõhtul, millal paljudes kohtades korraldati aktusi vabariigi presidendi K. Pätsi 65. sünnipäeva puhul.

Kõigis linnades ja kogu maal lehvivad rahvuslippud. Linnades olid paljud tähtsamad asutused illumineeritud ja dekoreeritud rahvuslippude ja vanikutega. Hommikul helistati kirikukelli. Kalmistutel aus-

tati Vabadussõjas langemaid. Kirikutes olid pidulikud päevakohased jumalateenistused. Linnades, milles asuvad sõjaväe-garnisonid, korraldati paraade, millest peale sõjaväeosade võtsid osa ka kaitse-liidu- ja tuletoorjeksused, mõnel pool ka seltskondlikud organisatsioonid.

Pärast lõunat ja õhtupoolikul oli väga paljudes kohtades aktusi ja rahvakontserte. Teatrite kavast olid peamiselt patriootilise sisuga algupärandid.

Kõik iseseisvuspäeva ja vabariigi presidendi sünnipäeva tähistamisega ühenduses olevad pidustused leidsid väga elavat ja rohket osavõttu.

Vabariigi aastapäeva puhul oli sõjavägede ülemjuhatajale kindral J. Laidonerile Tallinna saabunud kiilla Leedu sõjavägede ülemjuhataja kindr. Raštikis, kes võttis osa ka aastapäevapidustusist pealinnas. Vabariigi presidendi käskkirjaga 22. veebruarist ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoner kõngendati kindraliks, tema suurte teenete eest Besti Vabariigi loomisel ja ülesehitamisel.

Erilist tähendusrikkust omas vabariigi aastapäev tänava, nagu juba märkisime, seetõttu, et tema eelpäeval, 23. veebruaril pühitses oma 65. sünnipäeva ka

vabariigi president K. Päts. Seda suure võitleja tähtpäeva märgiti mitte üksnes õnnesoovidega ligidalt ja kaugel, kõikejalt kodumaalt ja ka välismaa riigimeestelt ja -peadelt, vaid ka kogu eesti ajakirjandus tõi sel puhul pikki ülevaateid ja kirjutusi K. Pätsi senisest elukäigust ja ta saavutustest. — Erapooletut joont pidava „Päevalehe“ peatoimetaja H. T. (ammer) oma kirjutuses sel päeval muuseas märkis:

„Meie riigireformi töö ei ole veel lõpul. Kuigi kõik tarvilised asutused on enam-vähem juba loodud, kehtib meil veel kitsenduste süsteem, mis on pandud maksuma ajutise abinõuna. Mõistetavalt tuleb seda uue korra vormi elustada demokraatliku sisuga. Pingutused selles suunas käivad, kuigi tuleb mõista ka raskusi, mis siin seisavad ees. Iseendast tuleb juba hinnata seda, et ajal, kus paljud riigid oma seisukorda piiluvad muuta nii, et neil ei tuleks teha tegemist valitud rahvaesindajatega, meil parlament tungib järjest kaaluvama tegurina riigiellu. Parlamentliku korra, reformeeritud ja endisest tervema parlamentliku korra, taastestumine ei peaks seega olema kaugel.

Seda näib meile kindlustavat K. Pätsi isik presidendil kohal, kuna K. Päts on see, kes oma kogemustest tunneb küllaldaselt parlamentliku korra nõrkusi ja tugevusi riigi valitsemisel, kuid siiski on otsustanud pöörduda tagasi parlamentliku korra juure. Sest et selle tugevused on suure ülekaalus nõrkuste üle. Kuna värske põhiseaduse kohaselt presidendil on kaaluv sõna valitsuse kujundamisel oma kaastöölise valikul ja nende töö suunamisel, usume ka, et see sõna kindlustab meie riigielu stabiilseerumise kodaniku ja ühiskonna, õiguste ja kohuste, vabaduse ja distsipliini harmoonilises suhtumises.

See aga tohiks olla vististi ideaal, mille poole peaks püüdma iga rahvas ja riik oma paremate arusaamiste kohaselt. See oleks lahendus, mis võib rahva teha õnnelikuks ja riigi tugevaks. Kui K. Pätsil on oma võitluste kaudu senigi olnud arvatult suuri teeneid Eesti rahvale, on mõistetav, et saavutus, mille pärast praegu käib võitlus president K. Pätsil, võib saada tema elutöö krooniks. Me ühineme kogu Eesti rahvaga õnnesoovides president K. Pätsile tema suurima võitluse viimiseks niisuguse ihaldatava lõpuni.“

*

Põllutöominister A. Tupits avaldas eesti põllumeestele teadaande, milles soovitas, et põllumehed juba oma kevadises külvis tõmbaksid nisu põllud koomalale! Põhjendustes ta märgib, et kui Eestisse kuni 1930. aastani veeti välismaalt rohkesti rukist ja nisu sisse, siis nüüd juba on jõutud niikaugelt, et Eesti suudab kogu oma rahvast toita Eestis

kasvatatud viljaga. Seniste riiklike juurdemakside õhutusel paljud põllumehed on nisu külvipinda laiendanud liigselt, ja kui juba kevadel saiviniisu ei külvata vähem, võib sügisel oodata nisuhindade suurt langust. Nisu alt vabanev põllupind tuleb määrata söödaviljadele.

*

Või väljavedu Eestist on käesoleva aasta veebruaris võrreldes möödunud aasta sama ajavahemikuga läinud tagasi, kuna kanamunade väljavedu näitab tugevat tõusu. Piimasaadustest näitab tõusu veel juustu ja piimapulbri väljavedu, kuna kondenspiima väljavedu seevastu on kahanenud.

Võid on tänava veebruaris eksporditud 14.475 tünni eelmise aasta sama kuu 16.022 tünni vastu. Kahanemine ulatub seega 9,7% -le.

Käesoleva aasta kahe esimese kuu keskes on võid eksporditud kogusummas 30.446 tünni eelmise aasta sama ajavahemiku 28.903 tünni vastu. Nii näitab või väljavedu kahe kuu kokkuvõttes siiski tõusu 5,3%.

Kanamunade väljaveos paistab praegune aeg olevat eriti soodus. Turg on kindel, hind hea ja nõudmine suurem kui suudetakse rahuldada. Veebruaris eksporditi 720.000 muna. Ekspord on paisunud enam kui kahekordseks.

Kahe kuu kokkuvõttes on kanamunade väljavedu kasvanud 936.000-le, eelmise aasta sama ajavahemiku 11.320 vastu. Kanamunade väljavedu soodustavad tänavused pehmed talveilmad, mis aitavad hoida toodangut kõrgemal tasemel.

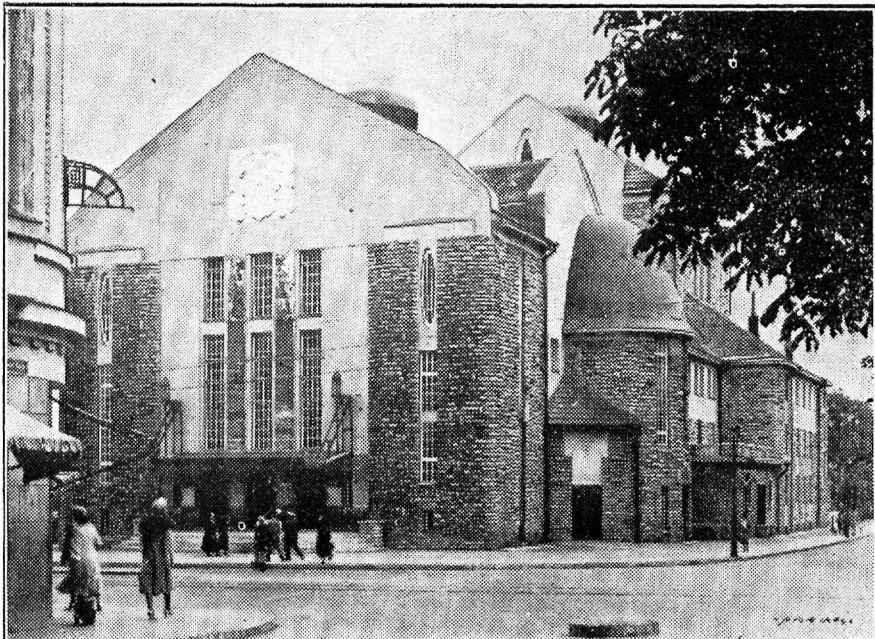
*

Pärnu supelinspektor, kes hiljuti käis Rootsis, seletas ajakirjandusele, et tema tähelepanekutel võib tänava oodata Rootsis Eestisse suvitajaid kuni 10.000, seega märksa rohkem kui mullu. Uudisena kavatsetakse Rootsis Eestisse suunata ka õpilasekskursioone, kohe pärast koolitöö lõppu.

Eestit on Rootsis populariseeritud aastast-aastasse tihenevad sidemed vastastikusel läbikäimises ja turismipropaganda.

*

Veebruari algul Tartumaal Rõngu valas avastati 180.000 aasta vanune geoloogiline leid, mis on haruldaselt suure teadusliku väärtusega mitte üksnes Eestis, vaid kogu üldise teaduse seisukohalt. Leid, milles on tegemist organogeensete setete leinuga, näitab, et ka Eestis on valitsemud jäävaheajad, ja taatab selgitada, kuidas elati Eesti maa-alal 150.000—180.000 aastat tagasi, viimasel suurel jäävaheajal. Praegu on leidu selgitamas ja teaduslikult läbi töötamas viis teadlast Tartu ühikoolist.

Tallinna Saksa teatrimalja, mille ära ostis Eesti Draamateater.

On alganud Vabadusmonumendi komiteede kujundamine. Monumendi püstitamine peab toimuma kogu Eesti rahva ühisel algatusel ja koostööl. Monumendi püstitamise peakomitee, kes hiljuti pidas riigipresidenti K. Pätsi eesistumisel oma koosolekut, on nüüd saatnud kõigile maavanemaile ja linna-peadele üleskutse ja juhendid vastavate maakonna- ja linnakomiteede moodustamiseks.

Loodetakse, et Vabadusmonumendi püstitamise komiteedest kujuneb kodumaa suurim seltskondlik organisatsioon, mis haarab kogu maa, ja püstitab Tallinnas meie Vabandussõja sangarite mälestuseks tulevastele põlvedele väärrika monumendi. Loodetavasti ei jää ka Välis-Eesti organisatsioonid selle rahvusliku ürituse vastu külmaks.

Esimesed summad Vabadusmonumendi heaks on juba laekunud. Nii on „Estonia“ teatri näitlejad annetanud esialgselt 100 kr., Käsitööstuskoda — 250 kr., ja põllumeeste keskpank 1000 kr.

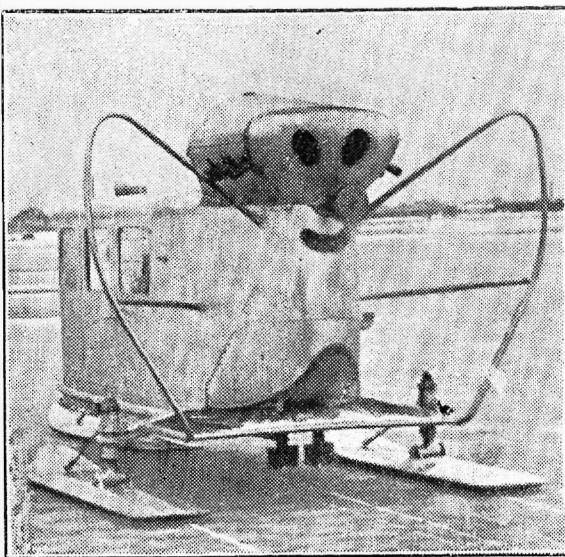
*

„Huivitava“ tõendisena eestlase liigsest alkoholitarnitamisest on statistika, mille tõi „Eesti Statistika“ oma viimases numbris. Selgub, et Eesti rahvas aastast kulutab joomiseks vabatahtlikult juba kuni 30 milj. krooni. Alates 1935. aastast

on Eestis kõikidel järgnevatel aastatel igaaastane alkoholjookide tarbimise tõus olnud 2 milj. liitri ümber. 1938. a. alkoholjookide tarbimine naturaalmahu alusel, s. o. 18,5 milj. liitrit, mis samuti 2 milj. liitri võrra suurem eelmisest aastast, osutub rekordiliseks. Kõige vähem oli alkoholjookide tarbimine 10,5 milj. liitri ulatuses 1932. a. ja suurim 1928. a. — 18,4 milj. liitriga. Seega on nüüd 10-ne aasta eest ärajoodud rekord ületatud. „Lohutuseks“ osutub aga asjaolu, et tagasi on läinud kangete jookide tarbimine ja tõusnud on seevastu jälle peenviinade, veinide ja õlle joomine, mille tulemusel ka absoluutselt puhta alkoholi (100%) tarbimine on langenud 1937. a. 3,7 milj. liitrit 1938. a. 3,6 milj. liitriks. Tuhandetes liitrites tarvitati alkohooljooke 1938. a. järgmiselt: viin ja piiritus 7026 (1937. a. 7806), peenviinad 645 (461), veinid 235 (210) ja õlu 10627 (8133). 1928. a. oli õlletarbimus 9650 tuh. liitrit ja 1935. a. 5043 tuh. liitrit.

Alkoholi jaemüügi asutusi oli meil 1938. a. 2178, kuna nende arv 1934. a. oli 1346 ja 1930. a. 858.

Alkoholjookide eest on rahvas vabatahtlikult andnud välja 1938. a. 28 milj. kr. 23,9 milj. kr. vastu 1937. a. Samaks otsustatakse kulutati 1933. a. 12,7 milj. kr. Kuna aga statistika ei hõlma kogu alkoholjookide tarbimist, nagu koduõlu, salaviin jne., siis tagasihoidliku hinnangu järgi ar-

Peipsi järve mootorsaan, mis ehitati rahva poolt annetatud summadega.

vestades anti m. a. alkoholjookide tarbimiseks välja vähemalt 30 milj. krooni. Sellest saab riik ümmarguselt 15 milj. kr., mis riigimajanduse korras juhitakse produktiivseteks ülesanneteks.

*

Veebruari lõpus toimusid Eesti-Läti ja Eesti-Leedu malemaavõistlused Riias ja Kaunases, millised mõlemad võitis Eesti, tulemusega Riias 10½:5½ ja Kaunases 10:6. Läti kaotus males oli tema suurim.

*

27. veebruaril toimus Tallinnas Eesti-Läti 12-nes maa dlusmaavõistlus, mille tulemusest kujunes Eesti ülivõimas võit 6:1. Ainsa võidu saavutas Läti sulgkaalus.

*

15. veebr. prooviti Ülemiste järvel piirivalve mootorsaan, mis ehitati rahva poolt kokku pandud summadega Peipsi järvel liiklemiseks. Mootorsaan ehitamise mõte sai alguse peale vahejuhtumit Peipsi järvel, kus venelaste poolt mahlasti mõned meie piirivalvurid. Venelastel on sarnased mootorsaanid juba olemas.

*

Diplomaatiliseks agendiks kindral Franco valitsuse juurde Hispaanias määrati vabariigi valitsuse otsusel kolonel A. Normak, kes kohe asus teele oma ametikohale Burgosesse, kuhu saabus märtsi esimestel päevadel.

*

Põllutöölaliste Eestisse palkamise võimalusi tulevaseks põllutöö hooajaks käis Poolas, Ungaris ja Tšehho-Slovakkias selgitamas Põllutöökoja direktor T. Kind, kes Poolas sõlmis eelmiste aastate eeskujul Poola hoolekandeministeeriumiga lepingu, mis määrab kindlaks ka tööliste tänavused palgad. Seitsme kuu eest tuleb tänava meestöölilistele maksta 206 kr. ja naistöölilistele 169 kr.

Tšehho-Slovakkias oleks võimalik Eestisse tuua sealsetid ungarlasi, kes riigi piiride muutmisega oma õigest kodumaast on lahutatud ja nüüd pooleldi pagulastena tahavad välja rännata. Tšehho-Slovakkia ungarlased tahavad Eestisse tulla koos perekondadega, siin tööle asuda aastatöölilistena ja astuda ka Eesti kodakondsusse. Kas ungarlaste Eestisse toomine saab teoks, selgub järgnevatel läbirääkimistel, milliseid peab Eesti esindaja Prahast E. Hõbemägi. Seevastu Ungarist tööliste palkamiseks pole soodsaid väljavaateid.

*

Tallinna Saksa teater on läinud ostuteel Tallinna Draamateatri kätte, kes nimetatud teatris töötas juba aastaid allüürnikuna.

Et Saksa teatri ruumide jaotus ja sisustus enam ajanõuetele ei vasta, siis kavatakse Draamateater teatrimaja põhjalikku ümberhitamist, muutes ühtlasi ka tema välist kuju.

*

Harukordne õnnetus juhtus 5. märtsil kindral J. Tõrvandiga. Jalutades üle Ülemiste järve sattus ta jääpurjeka alla ja sai ränku vigastusi. Nimelt purunes tal parema jala sääre- ja pindluu ning sääremarjad lõigati läbi. Peale selle muud rasked põrutused. Purjekal sõitjad seletasid, et kuna nad olid järvel ainukesed sõitjad ja jalakäijad harilikult järvel ei liigu, siis ei ole nad teadnud eriti ettevaatlikud olla.

Algul arvati, et kindrali jalg tuleb amputeerida, kuid hiljem haige seisukord siiski niivõrra paranes, et ta pääseb arvatavasti vaid jalakangestusega.

Äkilise surma läbi lahkunud

HILDA KASK'e

surnud 8. III 1939. Tartus

mälestavad sügavas leinas **abikaasa ja omaksed.**

Organiseeritud Välis-Eestist.

New Yorgi eestlaste seltsielust.

Suuremaks eestlaste kokkutulemiseks New Yorgis uuel aastal oli N. Y. Eesti Vabadussõjalaste Ühingu meeskoori kontsert 28. jaanuaril N. Y. E. Haridusseltsi saalis.

Ühingu meeskoor, tähistades selle kontserdiga oma esimese aasta tegevuse juubelit, tuli toime ettekannetega, mis täiskiilutud saali kuulajaskonna sõna tõsises mõttes kütsid kuumaks. Pärast avakoraali ühingu esimees K. Saar lausus lühikese sissejuhatava tervituskõne ja seejärel lauljad oma noore juhi G. Pranspilli osaval juhatusel kandsid ette terve rea New Yorgis harvakuuldud koorilaule ja ka uudispalu, millistest kuulajaile eriti meeldis ja tormilisi kiiduavaldusi esile kutsus J. Simm'i „Mulgimaa“. Solistidena esinesid kontserdil pr. L. Dreyman laulus ja L. Süda viiulil. Kontserdile järgnes jalakeerutus, mis kestis hommikuni.

N. Y. E. Haridusseltsi aasta-peakoosolek peeti 15. jaanuaril, millest võttis osa kuni 50 seltsiliiget 165 hulgast. Seltsi esimees A. Pierce kandis ette möödunud aasta tegevuse aruande, kirjeldades neid samme, mida juhatus on astunud seltsi uute ruumide mugavakstelemiseks. Surma läbi lahkunud juhatusliikme Hugo Peil'i mälestust austati püstitõusmisega.

Seltsi juures on praegu tegevad kirjanikus-kunstiosakond, rahvatantsutrupp, naisosakond ja noorte-osakond. Seltsi kassas oli aastavahetusel \$ 548.70, seltsi tulud 1. aasta kestes \$ 5.126.29 ja kulud \$ 4.577.59. Seltsi ajakirja „Meie Tee“ aruandest nähtus, et ajakiri on ilmunud puuduajärgita, kusjuures on tõstetud ka lugejate arvu. Seltsi uude juhatusse valiti esimeheks A. Pierce, liikmeteks H. Copelman, J. Nõmmik, J. Okelman, G. Pranspill, V. Lind ja K. Veskberg, ning revisjonikomisjoni K. Saar, E. Jaakson ja K. Altberg.

14. jaanuari õhtul näidati N. Y. E. Haridusseltsi saalis XI Eesti Lauupeo filmi koos Eesti Kultuurifilmi poolt saadetud teiste filmidega, mis kujutavad kodumaa eluolu. Tulvil saal jälgis helifilme suure huviga, kuna paljudele see oli ainsaks võimaluseks kaasa elada möödunud suve suurpidustusile kodumaa.

11. märtsil ootasid New Yorgi eestlased New Yorki kontserdile tšellokuntnikku K. Lampi Bostonist, milleks ta on koostanud ja ette valmistanud erieeskava.

Poola-Eesti sõpruseavaldused Jüri Viinamäe lahkumisel Brasiiliast.

Rio de Janeiro eestlased kaotasid oma agara tegelase.

19. jaanuaril lahkus Rio de Janeirost ja ühtlasi ka Brasiiliast Jüri Viinamägi poola laevaga „Pulaski“. Reisisihiks kodumaa.

Enne teeleasumist, 14. jaanuaril, korraldas härra Viinamägi oma lahkumisõhtu poola seltsi ruumes, kus asub ühtlasi „Uus Kodu“. Seltsi saal oli täidetud viimse platsini. Oli ilmunud ka palju poolakaid, teiste seas Poola konsulaadi ametkond, poola laevaliini esindajad Rios ja poola rikkaim daam pr. Caplinska.

Õhtu algas Jüri Viinamäe soloettekannetega. Esimene laul oli poolakeelne, mis poolakate poolt tormiliste kiiduavaldustega vastu võeti. Siis esinesid „Uue Kodu“ sega- ja naiskoor. Sellele järgnes Jüri Viinamäe ja Joh. Krisch'i duett „Kuldrannake“ pimedas saalis, kus valgustatuna säras vaid suur Välis-Eesti märk. Edasi esines Viinamägi poolakeelse kõnega, ulatades poola seltsi esimehele Poola-Eesti sõpruse tähistamiseks ühe raamipaigutatud kogu kauneid eesti maastiku ja linnade ülesvõtteid. Poola seltsi esimees tänas brasiilia keeles liigutavate sõnadega, lõpetades kõne hüüdega „Elagu Eesti-Poola sõprus!“ Kiiduavalduste tormil polnud lõppu. Siis ulatas Jüri Viinamägi lühikese kõnega „Rio Uuele Kodule“ samuti kingituse: suure Tallinna vaate, Kadrioru lossi ülesvõtte ning president Pätsi ja kindral Laidoneri kunstifotod, mis olid maitsekalt combineeritud üheks pildiks.

„Uue Kodu“ esimees härra Elmar Reigas tänas Jüri Viinamäge liigutavate sõnadega.

Järgnesid pr. E. Mõttuse soololaulud ja 15-aastase Helga Muttik'u soolotantsud. Tulleb märkida, et Helga Muttik on juba „vana baleriin“, kes praegu juba mitmendat aastat „Municipal“ teatri balletitrupis esineb.

Ja lõppeks kõlas jällegi eesti laul „Laulge poisid, laulge neid“, mille kordamist nõuti. „Hõissa ja hõissassa“ kiskus kaasa kõik koosviibijad ja varsti kõlas rõkkav rahva kaasalaulmine. Isegi poolakad ei jõudnud taltsutada oma poola temperamenti ja löid „hõissale“ kõigest jõust kaasa!

Jüri Viinamäe brasiilia- või õigemini portugalikeelne lõpp-kõne lõppes ühiste hõisega „Viva Brasil“, „Viva Estonia“ ja „Viva Polonia“.

Igale laulukoori liikmele hr. Viinamägi kinkis mälestuseks kaks kodumaa ülesvõtet.

Sellele toredale õhtule oli ilmunud ka Eesti Rio de Janeiro aukonsul härra Oscar Sjöstedt, kes tänas Viinamäge Rio eestlaste koloonias tehtud töö eest.

Ei unustanud tulemast ka suur poksimeister Ervin Klausner ja „Municipal“ teatri balletisolist Juku Lindberg.

Härra Lindberg lubas nüüdsest peale oma tegevusega hakata toetama ka „Uut Kodu“, kuna ta varemini agaralt tegutses ka Sao Paulo eestlaskonnas. Ta kavatseb asutada „Uue Kodu“ juurde tantsutruppi, näitejuhina lavastada näidendeid ja isegi esineda lauludega, sest peale tantsuoskuse omab ta ka lauluvõimet.

Lootusi ja eeldusi on küllalt, et Rio de Janeiro „Uus Kodu“ jääb püsima praegusse õitseaja.

Sadamas oli Jüri Viinamäge ära saatmas arvukas eestlaste pere. „Uue Kodu“ poolt anti talle kingitusena üle kunstipärane brasiilia parematest puusortidest valmistatud tindipotialus ja seltsi laulukoori poolt liblikatiibadest väljatöötatud pilt „Rio de Janeiro“ (Päo de Assucar).

Saatma tulnud poolakad puistasid Jüri üle lilledega.

Õhus lehvivad valged rätikud ja varsti on Jüri Viinamäge kogu laevalael sulanud ühte laevaga. Pikaldaselt kaob laev silmapiirilt.

E. R.

Melbourne'i eestlased koonduvad.

Möödunud aastal asutati oma ühing.

Vastandina Sydney'le, kus eestlasi rohkem, on nende omavaheline koondumine Austraalia teises suuremas linnas Melbourne'is toimunud aeglasemalt. Praegu Melbourne'is tegutsev eestlaste koondis „Melbourne'i Eesti Ühing Kodu“ algas järjekindlat tegevust alles 1. a. võidupühal, aga on suutnud enda ümber koondada juba suurema osa kohalikest eestlastest, üle kolmekümne inimese. — Eestlaste üldarv Melbourne'is ulatub vaevalt üle 50-ne.

Välis-Eesti päeva 1. a. oktoobris pühitses ühing juba oma ruumes, millised on üritatud kohalikult soome misjonilt, kus — suuremateks piduõhtuteks — käiakse koos vähemalt kord kuus. Praegu on ühingu juhatuses esimeheks hr. R. Jakobson, liikmeteks hr-ad Türrna ja Vanja ning proud Seeger ja Rendit.

E. T.

Uudiseid Torontost.

Meile kirjutatakse Torontost:

Meie, eestlased, siin Torontos oleme täis kanged eesti vaimu, käime koos eesti perekondades ja asutasime hiljuti oma seltsigi, olgugi et meid siin on vaid viiekümne üm-

ber. Nüüd hakkame tegutsema vabariigi aastapäeva pühitsemise korraldusega. Kavatus on korraldada kõned raadios Hamiltonis ja Council of Friendship'i koosolekul, mis seekord peetakse Eesti auks.

Helsingi eestlased asutavad oma kodu.

Veebruari algul pidas Helsingi Eesti Selts oma aasta-peakoosolekut. Eelmise aasta tegevuse aruandes võidi märkida tähtsamate sündmustena seltsi 35-aastase kestuse juubelipäeva pühitsemist, osavõttu ülemaailmsest Välis-Eesti kongressist Tallinnas, samuti üldlaulupeost ning pidulikust rongkäigust ühes seltsi lipuga jne.

Uute algatustena pandi alus H. E. S. Oma-Kodu fondile ja abiandmisfondile, mille põhikorrad nüüdsel peakoosolekul kinnitati. Oma-Kodu fondi summadega kavatsevad Helsingi eestlased endile ligemas või kaugemas tulevikus ehitada oma maja, või osta korteri-aktsia ühismajast (nagu seda Soomes õige laialdaselt praktiseeritakse).

Sellise kodu asutamisega tahetakse Helsingis luua püsiv eestlaste koosviibimise paik ning nende organisatsiooni tuleviku väljavaated kindlamale alusele rajada. Viimase viie aasta jooksul on selts kolinud kolm korda, ja on pidanud peamiselt teiste seltside juures „allüürnikuna“ elama. Praegu on Helsingi Eesti Seltsi kasutada nägusad ruumid südalinnas, ajalehe „Uusi Suomi“ majas, kuhu koliti möödunud sügisel.

Seltsi juhatus on 7-liikmeline: ETA esindaja Soomes Uno Tamm (esimees), mag. pr. H. Hiitonen (abiesinaine), cand. arch. J. Ojala (sekretär), J. Kingo (laekur), J. Hart (majaisa), R. Grünberg (abisekretär) ja prl. M. Valdman (abilaekur). Selts käib koos laupäeviti ning pühapäeviti, millal korraldatakse kõneõhtuid, referaate, rahvatantsu, ühislaule jne., samuti on olemas mitmesugused mängud ja eesti ajalehed kui ka mõnetuhandekõiteline eestikeelne raamatukogu. Sagedasteks külalisteks eesti seltsis on Eesti saadik R. Möllerson ühes abikaasaga, samuti saatkonna ametnikud.

„Esmaspäev“.

Eesti vabariigi aastapäev Riias.

Riia eestlastel oli seekord võimalik kaasa elada Eesti Vabariigi aastapäeva pidustustele kaks päeva.

24. veebruaril peale lõunat oli Eesti Saatkonnas suur vastuvõtt, millele olid ilmunud Läti valitsusliikmed, seltskonnategelased ja arvukalt Riia eesti koloonia liikmeid, kes saadikule hr. H. Rebasele ja tema lahkele abikaasale oma tervitused üle andsid.

Rikkalikult kaetud laudade juures vesteldi elavalt paar tundi.

Õhtul oli Läti Seltsi saalis Läti-Eesti Ühingu pidulik kontsert-aktus, mida austasid oma osavõtuga riigipresident K. Ulmanis ja rida teisi aukülalisi.

25. veebruaril korraldas Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisselts oma ruumes selt-silliikmetele piduliku kontsert-aktuse, mille esinesid kõnedega seltsi esimees, Eesti saadik ja sõjaväeesindaja Riias. Tervitusi tõi ka Läti leedulaste ühingu esimees. Seltsi laulukoor, kes kaunistas aktust isamaalike lauludega, oli riietunud eesti rahvariietesse, mis väga nägusa mulje jättis.

Aktusele järgnes rikkalik kontsert-osa, kus esinesid tuntuimad Eesti kunstnikud: „Estonia“ ooperisolist Olga Lund, Karin Prii (viul), Carmen Prii (klaver), Dagmara Kokker (klaver) ja Läti kolortuursopran Elfriede Pakuls.

Pidulikule koosviibimisele järgnes ball, mis kestis varahommikuni.

—1.

E. V. aastapäeva pühitsemine Aluksnes.

Aluksne E. H.-selts korraldas E. V. 21. aastapäeva tähistamiseks 26. veebruaril s. a. aktuse ja peo kohalikus läti rahvamajas. Aktuse avas lühikese lätikeelse sõnavõtuga seltsi esimees J. Tiro, mille järele lauldi Läti hümn. Pikema aktusekõne pidas hr. Puudersell Valgast, kuna tervitusi Aluksne linna nimel ütles linnapea Magasinš, millele järgnes Eesti hümn. Peale linnapea viibisid auvõõrastena aktusel ja peol veel garnisoni ja kohaliku 7. Sigulda jalaväe polgu ülema k. t. kolonel-ltn. Auninš, politsei esimees Praulinš abikaasaga jt.

Aktusele järgnes Valga „Säde“ teatri võõrustendusena M. Metsanurga „Vagade elu“ ettekanne, mis võeti vastu väga elavate kiiduavaldustega. Näitejuhile hr. Soosõrvale annetati lilli, millised andis üle Aluksne eesti seltsi näitejuht pr. I. Tiro. Jääks soovida, et Valga „Säde“ teater ka tulevikus külastaks Aluksnet, mis võimaldaks raja taha jäänud rohkearvulisel eestlasperel nautida kõigiti kõrgeklassilist mängu. Osavõtt oli väga elav (üle 300 inimese). Aktust kaunistas ja tantsuks mängis Aluksne E. H.-seltsi pasunakoos. Meeleolurikas koosviibimine kestis kuni kella 4 hommikul.

Hopa eestlaste koosviibimine Eesti iseseisvuspäeval.

Hopa Eesti Haridusselts pühitses 24. veebruaril s. a. Eesti vabariigi iseseisvuspäeva koosviibimisega, millest võttis osa 70 ini-

mest. Kõik etteavatsetud üritused Eesti iseseisvuspäeva pühitsemiseks täitsid Hopa eestlastel parimas meeleolus. Vanemad inimesed istusid teelausa juttu vestes ja Eestist raadiosaadet kuulates, nooremad harrastasid jalakeerutust ning vahepeal kõlas ka isamaalisi laule. Päevakohase kõnega esines seltsi esimees.

Välisestlane.

E. V. aastapäev Ipikus.

Välis-Eesti Ühingu liikme hr. J. Jürissoni algatusel ja tema ruumides Ipiku eestlased korraldasid 24. veebruaril piduliku aktuse ühes eestikeelse jumalateenistusega E. V. 21. aastapäeva tähistamiseks. Jumalateenistuse pidas Mõisaküla koguduse õpetaja J. Sõmer. Aktusekõnesid oli kaks. Esimese pidas läti keeles õpetaja jur. J. Ozols teemal „K. Päts ja dr. K. Ulmanis suured rahvajuhid“, teise Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna juhatusliige, koolide inspektor A. Kõiv teemal „Eesti-Läti ühine saatus“. Muusikaliste ettekannete eest hoolitsesid pr. L. Jürisson, prl. Issat ja hr. Silvester. Aktus oli väga südamik, mis kindlasti aitas kaasa kahe naaberriigis liitlaste lähenemiseks ja ühtekuuluvusmõtte ikka enam ning enam süvenemiseks. Aktus lõppenud, kasutati pr. L. Jürissoni külalislahkust tassi kohvi juures ning kuulati raadioülekandeid Eestist.

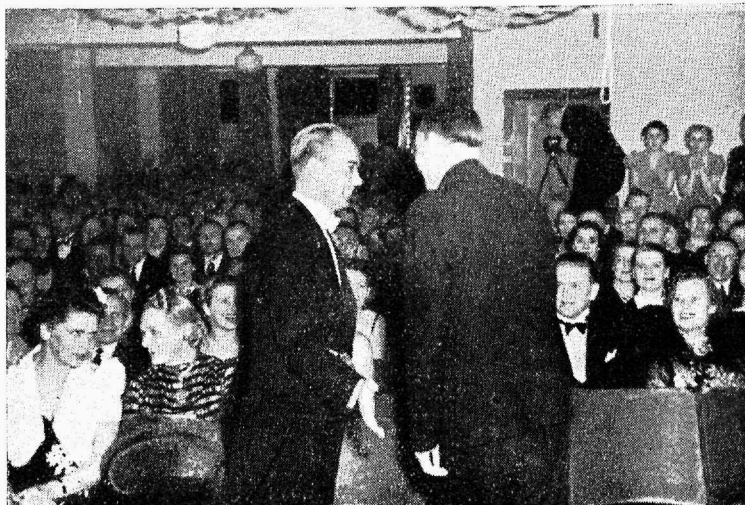
E. V. 21. aastapäeva pühitsemine Kaunases.

Eesti vabariigi 21. aastapäeva pühitsemine Kaunases algas juba 23. veebruaril. Saadik A. Varma oli seks päevaks Eesti koloonia kutsunud enda poole. Pidades päevakohase kõne, märkis saadik ühtlasi, et sel päeval vabariigi president Konstantin Päts sai 65-aastaseks. Loeti ette õnnesoovitegramm, mis saadiku ja Kaunase Eesti Seltsi poolt sel puhul läkitati vabariigi presidendile, soovides talle tervist ja viljarikkaid aastaid riigi juhtimisel ning hüüti tema auks kolmekordne „elagu!“ ja mängiti riigi hümn.

Märkides asumisti Leedu pinnal hüüti kolmekordne „elagu!“ ka Leedu presidendi auks ja mängiti Leedu riigi hümn. Sellele järgnes tujuküllane koosviibimine, mis kestis mitmeid tunde.

Järgmisel päeval oli Leedu-Eesti Ühingu poolt korraldatud pidulik aktus Tööstus-Kaubandus- ja Käsitöökoja ruumides. Aktuse avas ühingu esimees J. Vileišis tervituskõnega. Sellele järgnesid kõned Leedu välisminister J. Urbšys'elt, Eesti saadikult A. Varma'lt, Eesti-Leedu Ühingu esimehelt A. Uesson'ilt ja Leedu ajakirjanikult Paleckis'elt. Viimane kõneles Eesti kultuurilistest saavutustest ja tema kõne oli

E. V. aasta-
päeva pühitse-
mine New Yorgi
Eesti Haridus-
seltsis.

Esiplaanil konsul
K. Kuusik tervitab
Soome esindajat.

kantud criti sügavaist sõpruse- ja sümpaatia-
tundest Eesti ja eestlaste vastu.

Järgnes kontsertosa, kus esinesid Leedu
ooperi solistid A. Staškevičiute ja A. Ku-
čingis.

Leedu ringhääling transleeris piduliku ak-
tuse ja kontserdi „Estoniast“, andis edasi
raadioreportaazi Tallinnast ja Eesti muusika
kontserdi Kaunase Politsei Klubi puhkpilli-
orkestrilt.

Pühapäeval, 26. veebruaril oli Leedu üli-
õpilaste poolt eesotsas korp! „Fraternitas
Baltiensis“ ja „Virgines Baltiensis“ega“ kor-
raldatud ülikooli aulas pidulik aktus.
Kõnedega esinesid korporatsiooni esimees
Šeibelis, Leedu-Eesti Ühingu esimees J.
Vileišis, saadik A. Varma, Eesti-Leedu
Ühingu esimees A. Uesson ja prof.
Pakštās. Pidulikku meeleolu ja elevust
aitasid veel enam tõsta muusikalised palad
A. Staškevičiute'lt ja Gutauskaselt.

Väljaspool Kaunast korraldati 24. veeb-
ruaril aktusi koolides üle kogu maa. Leedu
lehed tõid tervitusi eestikeelsete pealkirja-
dega, avaldasid artikleid Eesti elu mitme-
sugustelt aladelt ja tõid palju pildimaterjali
Eesti üle.

Kontsert-jumalateenistus Riia eesti kirikus.

Hr. Jüri Viinamäe Riias viibimise puhul
korraldasid seal sed eestlased 11. märtsil k. a.
kontsert-jumalateenistuse Riia eesti ev.-lut.
Peeter-Pauluse kirikus. Esinesid: bariton
Jüri Viinamägi Brasiiliast, tenor Osvald
Moks Riiaast ja liturg. õp. O. Pello.

Hiljem kavatseb Jüri Viinamägi veel esi-
neda Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisselt-
sis ja lätlaste poolt korraldatud kontserdil.

Vabariigi aastapäev Kopenhaagenis.

Eesti vabariigi aastapäeva pühitsemine
Kopenhaagenis kujunes siinsetele eestlastele
käsoleval aastal vaiksemaks ja tagasihoid-
likumaks möödunud aastast.

Reedel, 24. veebruaril oli saatkonnas vas-
tuvõtt kella 15—18 vahel, kus viibisid, peale
saatkonna ja konsulaadi juhtivate jõudude,
külalistena linnapea E. Kaper abikaasaga,
kõik Eesti konsulid Taanis, palju Eesti-sõb-
ralikke taanlasi, mõned kohalikud eestlased
jne., kokku umbes 50 inimest.

Sama päeva õhtul oli koosviibimine va-
bariigi peakonsuli hr. W. Jacobseni
pool, millest võtsid osa chargé d'affaires A.
Tuldava, konsulaadi sekretär G. Rüdiger
ja Eesti konsulid Taanis.

Taani-Eesti Sõprusühing oli käsoleval
aastal Vabariigi aastapäeva pühitsemise 25.
veebruarile edasi lükanud, sest laupäeval oli
pidutsemine sobivam.

Pidu peeti linna parimas hotellis ja kokku
oli tulnud ligikaudu 70 inimest — peaaas-
jalikult ühingu liikmed. Peab tähendama, et
nimetatud ühingu liikmed on enamuses pa-
remasse seltskonda kuuluvad taanlased ja
selle tõttu jäävad pidustustest eemale siin-
sed eestlased, kes enamuses käsitöölised
ning vaevalt sobivad ülalnimetatud ühingu
liikmeskonda.

Eestlaste oma ühing „Eesti Kodu“ on aga
majanduslikel põhjusil oma tegevuse ajuti-
selt lõpetanud.

R.

Bostoni Eesti Selts E. V. aastapäeva pühitsemas.

Vasakult esimene L. Juht, paremalt kolmas K. Lamp. Daamide taga keskel istub O. Põld. Esiplaanil L. Juhi vägev mängurist.

Eesti vabariigi aastapäeva pühitsemine Bostonis.

Bostoni Eesti Selts algas E. V. aastapäeva pühitsemist 23. veebruaril WHDH raadiojaamas, kus Cosmopolitan Student Club korraldas poole tunnilise raadiokava rahvusvahelise sõpruse süvendamise eesmärgiga. Kava eesti osas esines pr. Amanda Juht rahvalauluettekannetega, kuna Oskar Põld kõneles Eesti kultuurilistest saavutistest iseisvuse ajajärgul, mainides muuseas Miina Härma 75-a. sünnipäeva tähistamist Eestis, tema isiku tähtsust eesti laulu arengus, eriti eesti kunstmuusikas.

24. veebruaril B. E. Seltsi tegelased esinesid kell 3.15 kahes raadiojaamas. Veerandtunniline kava koosnes B. E. Seltsi segakoori ettekannetest, Oscar Lõddy kõnest ning viiulisoolodest klaveri saatel. B. E. Seltsi segakoor on võitnud endale tunnustuse raadiokoorina kunstnik Karl Lampi osaval juhatusel. Esmakordselt B. E. Selts esines kell 4—4.15 p. l. lühilai-

ne raadiojaamas. Eesti kava anti edasi üle kogu maailma ning ka Eesti kuulis kava kell 10 õhtul. E. V. aastapäeva tähtsuse üle kõneles Oskar Põld. Noor viiulikunstnik Norman Södersjerna kandis ette kaks eesti pala: H. Eller'i „Berceuse'i“ ja E. Kapp'i „Eesti tants“ andeka Huberto Andrade klaverisaatel. Miss Jane O'Regan esines klaveril soologa Tšaikovski 6. sümfoonia andante „Kallis Mari“. Pr. Amanda Juht laulis „Vabadiku laulu“, mille sopranile seadnud Aino Tamm, klaveril saatis miss Laura Saporoff. Rein Kolka, B. E. Seltsi esimees, tervitas lühidalt eesti keeles mõlemast raadiojaamast. Eesti hümnit laulis pr. Amanda Juht klaveri ja viiuli saatel.

Samal päeval järgnes kontsert-aktus The International instituudi suures ballisaalis kell 8 õhtul, kuhu oli kogunenud arvukas eesti pere ja sõpru-ameeriklasi. B. E. Seltsi esimees Rein Kolka avas piduliku kontserdi ning B. E. Seltsi segakoor laulis kolm laulu: 1) „Isamaa ilu hoiledes“

— K. A. Herman; 2) „Lauliku lapsepõli“ — Miina Härma; 3) „Sää! kord kasvab“ — M. Lüdig. Oscar L o d d y peokõnelejana märkis eesti sangarliku vaimu saavutistest kultuuri, majanduse ja rahvusvahelise sõpruse alal, andes ühtlasi ülevaate Eesti võitlusest vabaduse eest. Kõneleajale avaldati rohket kiitust.

Norman Södersjerna esines viiulil samade paladega, mida mängis raadio kavas lühilainejaamas.

Elavate kiiduavalduste saatel astus lavale suurmeister Ludvig Juht, kes geniaalselt mängis eesti menuetti (V. Padva) ning oma palasid „Souvenir“ ja „Scherzo“. Kõige huvitavamaist oli kvartett rahvalauluettekannetega, mida suurmeister Ludvig Juht oli seadnud E. V. iseseisvuspäevaks. Kvartetti kuulusid: pr. Amanda Juht, sopran, Ludvig Juht, kontrabass, Norman Södersjerna, viiul ja Huberto Andrade, klaver.

Professor Theodor Wiel analüüsis Euroopa poliitilist kriisi, kusjuures mainis väikeste riikide — eriti Eesti — hädaohhtlikku seisukorda suurte riikide relvastumise võidujooksus. Seejärele laulukoor kandis ette kolm laulu.

Järgmiseks B. E. Seltsi end. esimees ja praegune sekretär Oskar Põld kõneles oma Eesti-matka muljeist.

Lõpuks lauldi Eesti ja Ameerika hümn. Üldiselt võib jääda E. V. iseseisvuspäeva pühitsemisega täiesti rahule.

*

B. E. Selts esineb pühapäeval, 16. aprillil 1939. a. lühilaine raadiojaamas W1XAL, 11.79 megacycles, ehk 25,4 meetrit raadiokavaga B. E. Seltsi aastapäeva puhul. Suurmeister Ludvig Juht mängib kontrabassil, Oskar Põld kõneleb ja esineb ka kvartett. Kava algab kell 2 p. l. (Eastern Standard Time). Kava on pooletunniline.

Eesti suuropäev New Yorgis.

Selleks kujunes Eesti vabariigi 21. aasta-päev. Eelmiste aastate eeskujul pühitseti seda Haridusseltsis. Ruumikas saal oli täidetud ja paljud ei mahtunudki saali. Pidustus seekord läbistas õieti kolm päeva. 24. veebruaril oli vastuvõtt peakonsuli härra Kuusiku ja proua Kuusiku kodus, kust osa võtsid peale sõprade ka kõik kohalikud seltskonnategelased. Järgmisel päeval kõneles konsul Kuusik Columbia saatejaamade kaudu kogu Ameerikale ja lühilainel tervele maailmale.

Kõneleja jättis ühtlasi eesti keeles kõiki eestlasi Ameerikas jumalaga, sest ta lahkub siit valitsuse kutsel Eestisse.

Sama päeva õhtul oli Haridusseltsis suurejooneline kontsertaktus, kust peale Eesti esindaja ka Leedu, Läti ja Soome riikide esindajad osa võtsid.

Konsul Kuusiku ja külaliste kõneluste ja õnnesoovidele järgnesid meisterlikud ettekanded meie kohalikelt jõududelt. Esinesid Vabadussõjalaste meeskoor, Haridusseltsi naiskoor ja tantsutrupp. Klaverikunstnik Padva esitas oma komponeeritud „Eesti serenaadi“. Prl. Hilda Raud laulis vastutasuks Soome ja Läti esindajate armsatele kõnedele ilusamaid laule läti ja soome keeles. Üldise huvi osaliseks sai tantsutrupp proua Zimmermani juhatusel. Mees- ja naiskoorid töötavad mõlemad osava ja energilise noore G. Pranspilli juhatusel. Väärilistel lauljatel on jälle vääriline juht.

Pidustuse avajaks oli kauaaegne seltsi esimees härra Pierce ja üldiseks korraldajaks noor energiline härra Nõmmik.

Kolmandal päeval pühitseti meie iseseisvuspäeva ka siinses baptisti kirkius. Kõnelesid herrad Kuusik, Veski ja Felsberg.

R. R.

Surma läbi lahkunud liikmeid

vandeadv. Helene Poska-Niinemann'i

ja

Johannes Kauba't

mälestab leinas **Välis-Eesti Ühing.**

Kodumaale jõudnud Harbiini eestlased ühes vastuvõtjatega Balti jaamas. Paremalt: Vladimir, Alfred, Boris ja pr. Eugenie Kennberg, pr. Nika Running, tema taga Artur Reinbock, siis Voldemar Running, pr. Marie Raevald. Eesti Reisibüroo juhataja B. Sivitski, Harbiini Eesti seltsi esimees A. Raevald, Välis-Eesti Ühingu sekretär B. Tildo, Ühingu korraldava toimk. esimees Joh. Preast ja välisministeeriumi esindaja. Pakkide peal istub väike Igor Running.

Mitmesugust.

EMAKEELE SÄILITAMISE VAHENDeid VÄLISEESTLASTE LASTELE!

Üheks valusamaks küsimuseks väliseestlaste peres on järelepõlve kaotamine eestlasele. Seda oleks võimalik tõkestada vaid emakeelsete, algkoolikavagi piirides koostatud korrespondentskursuste loomisega, milline kirjalik, posti teel levitav kool ulatuks tegelikult igasse maailmanurka. Selliseid kirjakoole leidub kõikjal, eriti häid aga on Inglismaal ja Ameerikas. Ka Lõuna-Aafrikas, kust neid vidu kirjutat, on neid mitmeid.

Poleks sugugi tähtsusetu, kui Eesti Vabariigi valitsus küsimuse tõsiselt läbi kaaluks ja haridusministeeriumile teeks ülesandeks sellise koolikursuse koostamise ja Välis-Eesti Ühingu kaudu levitamise. Lõuna-Aafrikas nõutakse kirjaliku alg-

koolikursuse eest 4—10 naela, kuueklassilises algkoolis käimine läheb õpilasele maksma aga kuni 100 naelsterlingit aastas; ja kuigi võiks arvata, et kool on mõjuvam, püsab tegelikkuses ka vanemate sundimisest õppimiseks kodus, — kui aga vanematel jätkub huvi oma lapsele emakeeles õpetuse andmiseks. Ja selliseid üksikuid lapsevanemaid-eestlasi leidub laialtpillatult ka siin, L.-Aafrikas, mitmeid. Kuigi eestlasi on siin suhteliselt vähe, oleks nendegi laste kaotamine Eestile suuresti välditav, kui vanemad saaksid oma lapsi õpetada emakeeles.

Teine mõjuv vahend oma rahvuse säilitamisel oleks emakeelse raamatukogu kasutamine, milliseid samuti tuleks hrua, esialgu kas või ainult üks igasse maailmajätkku, ning hiljem neile arendada lisaks haruraamatukogud.

Loodan, et asjast huvitatud ringid kodu-

maal neile ettepanekuile tarvilist tähelepanu osutavad, sest vastasel korral noored väliseestlased kaovad eestlusele tõesti kiiresti ja jäävalt, ning kõik muud katset seda takistada jääksid vaid asjatuks tuuletallamiseks.

R. LÄTTI,
Uniondale, South Africa.

LÄTI EESTLASED KUNDA RAHVAÜLIKOO LIS.

Kunda Rahvaülikoolis õpivad käesoleval õppeaastal 7 Lätimaa eesti noort. Need on 1 tütarlaps ja 6 meesõpilast.

Peab tunnistama, et Lätist saabunud noored on tulised isamaalased, kuigi mõned on alles 15—16-aastased.

Seltskondlik ja kasvatustöö kestab koolis pidevalt koolijuhataja hr. J. Ruusu kontrolli ja hoole all.

Eriti seltsitööle praktiliseks harjutuseks osutuvad süstemaatiline õpiringide töö ning õpilaste omavahelised pühapäevahõltsed koosviibimised, kus esinetakse mitmesuguste kõnedega kui ka teiste ettekannetega.

Hüid tulemusi südikas edasiõppimises on näidanud Heinaste Lätia eestlane J. Jürgens näitekunsti ja deklamatsioonialal.

Kõikidest Lätia eesti noortest on loota, et nad suudavad, Lätti tagasi jõudnud, oma oskusi tagajärjekalt rakendada sealset eesti seltskondliku elu ehitamiseks.

Väliseestlane.

RIIA EESTI MUUSIKUD ESINESID TALLINNAS.

Riia eesti tenorilaulja Osvald Moks, viibides peale vabariigi aastapäeva Tallinnas, esines Riigi Ringhäälingus eestikeelsete läti lauludega. Hr. Moks algas oma karjääri Lüubavi ooperis, esines Pariisi vene ooperis ja on annud rea kontserte üksikult ja koos oma vennaga, kes on ka tenor-solist.

4. märtsil esines „Estonia“ kontsertsaalis „Raudami“ segakoori kontserdil Riia viiulikunstnik ning Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi sekretär ja koorijuht Ludvig Jakobson. L. Jakobson on varem annud iseseisvaid kontserte Riias.

KODUMAALE SAABUS 13 HARBIINI EESTLAST.

3. märtsil jõudsid Riia kiirrongil kodumaale 13 Kaug-Ida eestlast: Harbiini Eesti Seltsi esimees Aleksei Raevald oma abikaasa Marie-Emiliega, võõrastepoja Voldeemar Runniniga, selle abikaasaga ja

väikese poja Igor'iga, Alfred Kennberg'i neljalüükeline perekond, kuhu kuuluvad poeg Vladimir, poeg Boris oma abikaasa Eugenie'ga, Artur Reinbock, Gottlieb Mets abikaasa Nadežda ja poja Gottliebiga. Viimased kolm lahkusid rongilt Tartus, kuna teised sõitsid Tallinna. Grupi juhiks oli Harbiini Eesti Selts esimees Aleksei Raevald.

Balti jaamas olid Kaug-Ida eestlasi vastu võtmas Välis-Eesti Ühingu korraldava toimkonna esimees Joh. Preast, Ühingu sekretär B. Tiido, Eesti Reisibüroo juhataja B. Sivitski, välisministriumu esindaja ning varem kodumaale saabunud Harbiini eestlased.

Välis-Eesti Ühingu toimetusel paigutati saabunud esialgul võõrastemajadesse, kust nad hiljem siirdusid provintsi oma sugulaste juurde.

Harbiini eestlasi sundis kodumaale tagasi tulema jaapanlaste üha kasvav surve eurooplastele, mispärast teenistuse leidmine Kauges-Idas on võimatu. Harbiini jäi veel umbes 65 eestlast, kes kõik tahaksid kodumaale tagasi tulla.

Võõrastav oli kuulda, et kodumaale saabunud 13-nest Harbiini eestlasest rääkisid ainult 5 oma emakeelt. Teised kahetsa kõnelesid vaid vene keelt ja nende olukord on seda raskem, eriti teenistuse leidmisel. Kodumaale saabunuist võeti üks kohe sõjaväeteenistusse.

SAABUNUD JA LAHKUNUD VÄLISEESTLASI.

Rootsi-Ameerika liini laevaga saabusid 6. märtsil P.-Ameerikast kodumaale pr. Papakyrjanov oma lapsega, pr. Elfriede Timm, Julius Sangast ja hr. Poopuu.

Norddeutscher Lloyd Bremen'i liiniga sõitis 11. märtsil New Yorki prl. Leena Laban ja Torontosse — pr. Fernando Fulkan.

A.S. Eesti Reisibüroo kaudu siirdusid 18. veebr. Austraaliasse Josef ja Marta Clifford oma tütreaga, Välis-Eesti Ühingu liikmed Johan ja Alvine Romanandi, Alma Ots oma tütreaga, Elisabeth Kasemets, Aksel Vaik ja Helmut Pilt. Šanghaisse sõitis Elfriede Sarapoff ning New Yorki Peter Milerland.

Jaamari lõpul jõudis kodumaale tagasi Aleksander Kurg, kes 13 aastat on seelnud Aafrikas ja Pärsias.

VÄLIS-EESTI ÜHINGU TEATEID.

Välis-Eesti Ühingu korraline peakoosolek peetakse 18. aprillil k. a. kell 18.30 Tallinnas, Vana Posti 8, Isamaaliidu ruumides, järgmise päevakorraga:

- 1) Koosoleku rakendus.
- 2) Ühingu möödunud aasta tegevuse ülevaade ja 1939. a. tegevuskava.
- 3) Möödunud aasta rahalise aruande ja 1939. a. eelarve vastuvõtmine.
- 4) Valimised põhikirja järgi.
- 5) Läbirääkimised.

Märtsi algul astus kokku väliseestlaste maja ehitamise komitee, mille esimeheks valiti Ed. Riisna. Komitee arutas maja ehitamise kiisimusi ja vastava osatühisuse loomise võimalusi. Eeskätt otsustati asuda põhikirja koostamisele.

Välis-Eesti Ühingu liikmeks võeti vastu: Allik, Felix, advokaat, Tartu.

Beševic-Erjapea, Alice, muusikaakadeemia õpetaja, Beograd, Jugoslaavia.

Kuben, August, Eesti Maa krediitseltsi direktor, Tallinn.

Kuurme, Herbert, kiriku- ja kooliõpetaja, Valga.

Mardi, Helmut, maavalitsuse sekretär, Valga.

Pent, Oskar, ehitusinsener, Tallinn.

Pihlak, Hugo, põllumees-aednik, Toulouse, Prantsusmaa.

Viitak, Minna, teenija, Valk, Läti.

VÄLIS-EESTI ÜHINGU TEGELANE SÕIDAB NEW YORKI.

Rootsi-Ameerika linil sõidab ajl. „Drottningholmiga“ New Yorki selle kuu lõpul Välis-Eesti Ühingu korraldava toimkonna esimees J. Preast, jäädes sinna mõneks nädalaks, et tihendada sidet Välis-Eesti Ühingu ja Ameerika eestlaste vahel ja külastada ühtlasi oma vanu tuttavaid, keda tal on seal tema endise New Yorgi seltskondliku tegevuse ajajärgust rohkesti.

SURMA LÄBI LAHKUNUD VÄLISEESTLASI.

Jaanuaris suri Riias Marie Põld, neiuna Sepp, pärit Saaremaalt, Pihtla vallast. Kadunud jäid leinama ta tütar, kes viibib Riias, ja poeg, kes tuntud seltskonnategelasena ja eestlaste organiseerijana viibib Bostonis.

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID.

O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastuse“ väljaandel ilmus:

R. D. Blackmore: Lord Doone. Kooliväljaanne. Lühendamud ja lihtsustanud E. Tüling. Illustreerinud H. Tüling. Hind kr. 1.60.

Konjunktuurinstituudi väljaandel ilmus

suurteos „Eesti — 20 aastat iseseisvust“. Toimetanud: A. Pullerits, E. Laaman, B. Linde, V. Soo ja A. Tooms. Hind kr. 6.—

LUGEJATE KIRJAKAST.

VEEL JÕULUPAKKIDE ASJUS.

Vab. valitsuse otsus väliseestlaste poolt kodumaale kingituseks saadetud jõulupakkide vabastamiseks tollist on kõigiti tänuväärne ja tervitav. Nii kujunes väliseestlastel võimalus oma kodumaa sugulaste ja sõprade suhtes teostada seda ilusamat traditsiooni, mis kriipsutab alla rahupühade kõiki ühendavaid ja südameid õlistavaid tundeid. Kodumaale ei tohiks sellest olla mingisugust kahju, kui ta kaotabki veidi tollimaksudega, sest jõulukingituste eest ei lähe võõrsile mingisugust vahutat, vaid see on — kui seda nii suurejooneliselt võiks väljendada — „puhas varanduse juurdekasv Eestile“.

Kahjuks on aga seoses jõulupakkide tollist vabastamisega tekkinud mitmesuguseid arusaamatusi, mida võib küll eeskätt vabandada asja uudisega, kuna jõulupakkide vabastamine toimub alles teist aastat ja õieti alles möödunud jõulupühade puhul leidis ta rohkemal määral kasutamist. Siiski ei ole vist liigne neile puudustele juhtida tähelepanu, et neid tulevikus vältida.

Jõulupakk on muidugi mõeldud ikkagi eeskätt jõuluks ja kui ta kätte jõuab alles kaua aega peale pühi, siis ei saavuta ta seda mõju, mida temalt loodeti, vaid muutub harilikuks kingituseks. Nagu aga kuulda, on tänava enamik jõulupakke jõudnud kätte alles jaanuarikuus. Muidugi võib uskuda, et hiline mine on tekkinud ummistusest postiasutustes ja tollirevideerimistel. Seesugused hiline mised pühade ajal on päris harilikud ka välismail. Ometi on kõikide väliseestlaste südamesoov, et leitaks võimalusi jõulupakkide õigeaegseks kätetoimetamiseks, muidugi eeldusega, et need küllalt varakult on teele läkitatud. Möödunud jõulude kogemused peaksid võimaldama nii posti- kui ka tolliasutisil järgnevatel jõuludel tarvilisi abinõusid juba varakult tarvitusele võtta.

Teiseks ja vahest veel suuremaks pahan duseks väliseestlastele oli asjaolu, et ei olud varemini selgitatud, mida õieti jõulukingitusena lubatakse tollivabalt saata. Muidugi saab igalüks aru, et jõulupakina ei tohi teab milliseid suure väärtusega asju saata.

„Välis-Eesti“ nr. 11. m. a. toodud informatsioon ei andnud aga selles asjas siiski küllaldast selgust. Näiteks lause: „pühade-

kingiks loetakse peale selle esemed, mida isa või ema saadab oma alaealisele lapsele, või laps oma vanematele" — on niivõrra ebamäärane definitsioon, et selle järgi jõulukingitusena tohiks saata küll iga suguseid asju! Sellest ebaselgusest järgneski, et jõulukingitusena saadeti asju, mis paljudel juhtumitel määrati tolli alla. Peab küll märkima siinjuures majandusministeeriumi erakorralist vastutulekut — (nagu sai osaks käesolevate ridade kirjutaja poolt saadetud pakile): need vabastati vastava avalduse esitamisel hr. ministri poolt ikkagi tollist, kuid kõigi nende sekelduste tõttu ei olnud ei kinkijal ega ka kingisaajal jõulukingist seda õiget jõulurõõmu, mida sellest loodeti.

Usume täiel määral ka seda, et jõulupakkide tollist vabastamine ahvatleb mõndagi ärim meest, kelle aususe mõisted on küllalt venivad, seda soodustust kasutama äri- listes huvides, kuid ei ole kahtlust, et tolli- ametkond niigisuguseid juhtumeid oma suurte kogemuste tõttu suudab avastada päris kergesti, ilma et tarvitseks heasoov- likkude väliseestlaste jõulupakkide suhtes määruste paragrahve liiga karmilt ja kit- salt käsitada.

Käesolevate ridade kirjutajal ei ole volitust kõnelda „paljude Ameerika eestlaste nimel“, nagu seda olevat teinud üks vas- tutustundetü anoniimkirja kirjutaja, kuid ma usun, et väljendan nende väliseestlaste tänutundeid, kes suudavad hinnata vastu-

tulekut selle hea tahte ja heasoovlikkuse seisukohast. Meie usume, et järgnevatel aastatel jõulupakkide saatmine ja kätte- toimetamine läheb juba kaugelt ladusa- malt ja et nüüd tekkimud arusaamatused enam ei kordu.

New York.

J. N.

ÕIENDUS.

„Välis-Eestis“ nr. 2, s. a. on 39. lehekül- jel pildiallkirjana sattunud eksikombel „Georg Hendrikson“, peab aga olema „Voldemar Hendrikson“, nagu ka seal- juures olevast kirjeldusest järeldada võib.

KURSISEDEL.

14. märtsil 1939.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekkr. 18.11	Ekkr. 18.35
1 USA dollar	„ 3.84	„ 3.91
100 Prantsuse fr.	„ 10.19	„ 10.39
100 Saksa riigim.	„ 154.60	„ 156.65
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti	„ 60.—	„ 63.—
100 Belgia belgat	„ 64.80	„ 65.80
100 Itaalia liiri	„ 20.25	„ 20.60
1 Austraalia naelst.	„ 13.75	„ —
1 Nõuk. Vene rubla	„ —	„ —.69
1 Argentiina peso	„ —.90	„ —
100 Brasiilia miltreisi	„ 19.50	„ —

Eesti ärimed ja töösturid!

Võimaldage teenistust kahele Harbiinist saabunud perekonnapeale: Harbiini Eesti Seltsi esimehele hr. **A. Raevallale**, kes on vilunud raamatupidaja-korrespondent (eesti, vene ja inglise keel) ning hr. **A. Kennberg'ile**, kes on raamatupidaja.

Lähemaid andmeid isikute kohta annab Välis-Eesti Ühing, Vana Posti 8, Tallinn, tel. 449-43.

Vastutav toimetaja: Ernst Jürgens, tegevtoimetaja: Eduard Riisna; talitusjuht: B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord.
Tellimishind: välismail § 1.— (Ekr. 3.75 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.
Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 449-43.
Tallinnas, 17. märtsil 1939. O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas 1939. a.

Sõnas

ja

pildis

Igale perekonnaliikmele toob iga päev parima valiku põnevaid uudiseid, asjalikke ja huvitavaid kirjutisi ning tarvilikke kuulutusi – aastas 3600 suurt lehekülge – kui tellite veel täna «UUS EESTI» terveks aastaks.

Tellimise hind postiga saates: esimene veerand-aasta kr. 5. –, edasi iga kuu kr. 1.50 või 5 senti üksiknumber.

«UUS EESTI» tellimisi võtavad vastu iga päev kõik postiasutised, «UUS EESTI» kontorid ja esindajad kõikjal üle riigi.

Kauneim tervitus kodumaalt on suur ja nägus noorteajakiri

«MEIE NOORUS»

«MEIE NOORUS» ilmub 10 korda aastas, sisaldades põnevaid jutustusi, kauneid luuletusi, matkavesteid, kirjutusi tervishoiust, spordist, loodusest, tehnikast, kunstist ja paljudest muudest noori huvitavatest aladest.

«MEIE NOORUSE» ümber on koondunud parimad noorsookirjanikud, kunstnikud ja eriteadlased, ja kõik agaramad eesti noored.

«MEIE NOORUS» on eesti odavaim, pildirikkaim ja soliidsem noorteajakiri. Väljandjaks on suur ja võimas rahvusvaheline organisatsioon, Eesti Noorte Punane Rist.

Välis-Eesti noored!

Kirjutage «Meie Noorusele» oma elust ja tegevusest – looge «Meie Nooruse» kaudu tihe kontakt kodumaa eakaaslastega!

Isad ja emad!

Tehke «Meie Nooruse» tellimisega oma 10–16-aastastele lastele odavahinnaline, aga kõrgeväärtuslik kingitus! See teeb rõõmu ka teile endile.

«Meie Nooruse» aastakäik maksab: kodumaale – 2 krooni, välismaile – 1 dollar. Välismaised tellimised palume suunata Välis-Eesti Ühingu kaudu.

Toimetus ja talitus: «Meie Noorus», Niguliste 12, Tallinn, Eesti. Tel. 432-73.

*Kes palju tahab,
valib ainult ühe!*

Kes tahab peale päevauudiste näha elu tema mitmekesistes avaldustes, kes otsib kirjutisi mitmelt huvialalt, kes tahab teada kõiki kodumaa sündmusi, kes oskab hinnata mõnusat nalja ja häid jutte, see

tellib ainult „Rahvalehe“

„Rahvaleht“ maksab tellides välismaale 1,15 dollarit kuus.

Address: Tallinn, Estonia, Pikk 54-58.

VÄLISEESTLASED!

„PÄEVALEHTE“

LUGEDES OLETE ALATI KODUMAA SÜNDMUSTEST TEADLIKUD.

KINDLASTI HUUVITAVAD TEIE LAPSI EESTI LASTE LOOMINGUD. SELLEKS TELLIGE OMA LASTELE KORD KUUS ILMUV LASTE AJAKIRI

„LASTE RÕÕM“

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSTE

KAUDU ON TEIL VÕIMALIK SAADA KÕIKI EESTIKEELSEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNAPLAANE JNE. KÕIGI EESTIS ILMUVATE AJAK. PEALE TELLIM. VASTUV.

TALLINNA EESTI KIRJASTUSUHSUS
TALLINN - EESTI PIKK T. 2

